

Hennuyer, bisschop van Lizieux : tooneelspel

<https://hdl.handle.net/1874/366796>

BIBLIOTHEEK DER RIJSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

Verzameling tooneelstukken

uit de

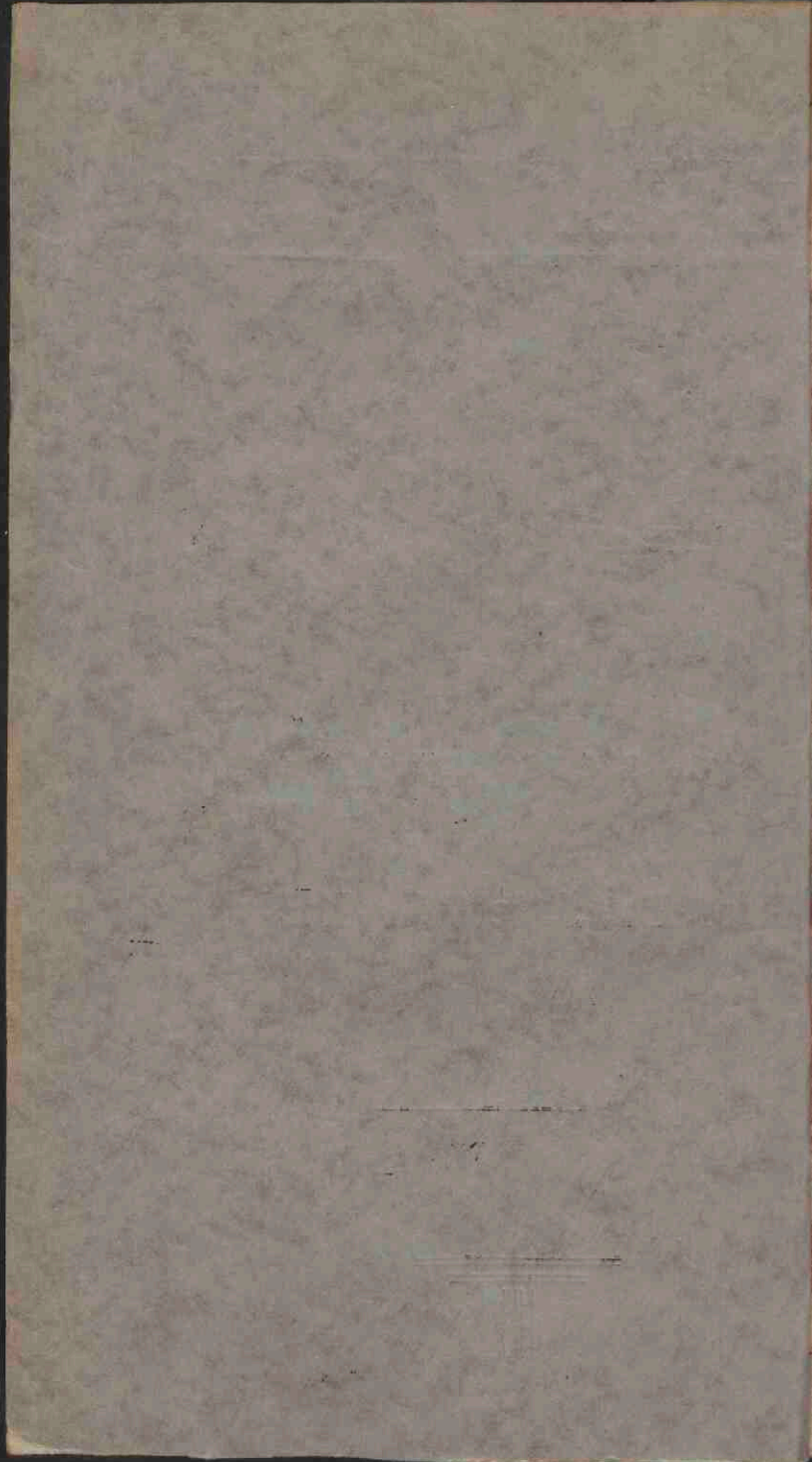
nalatenschap van

Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 85

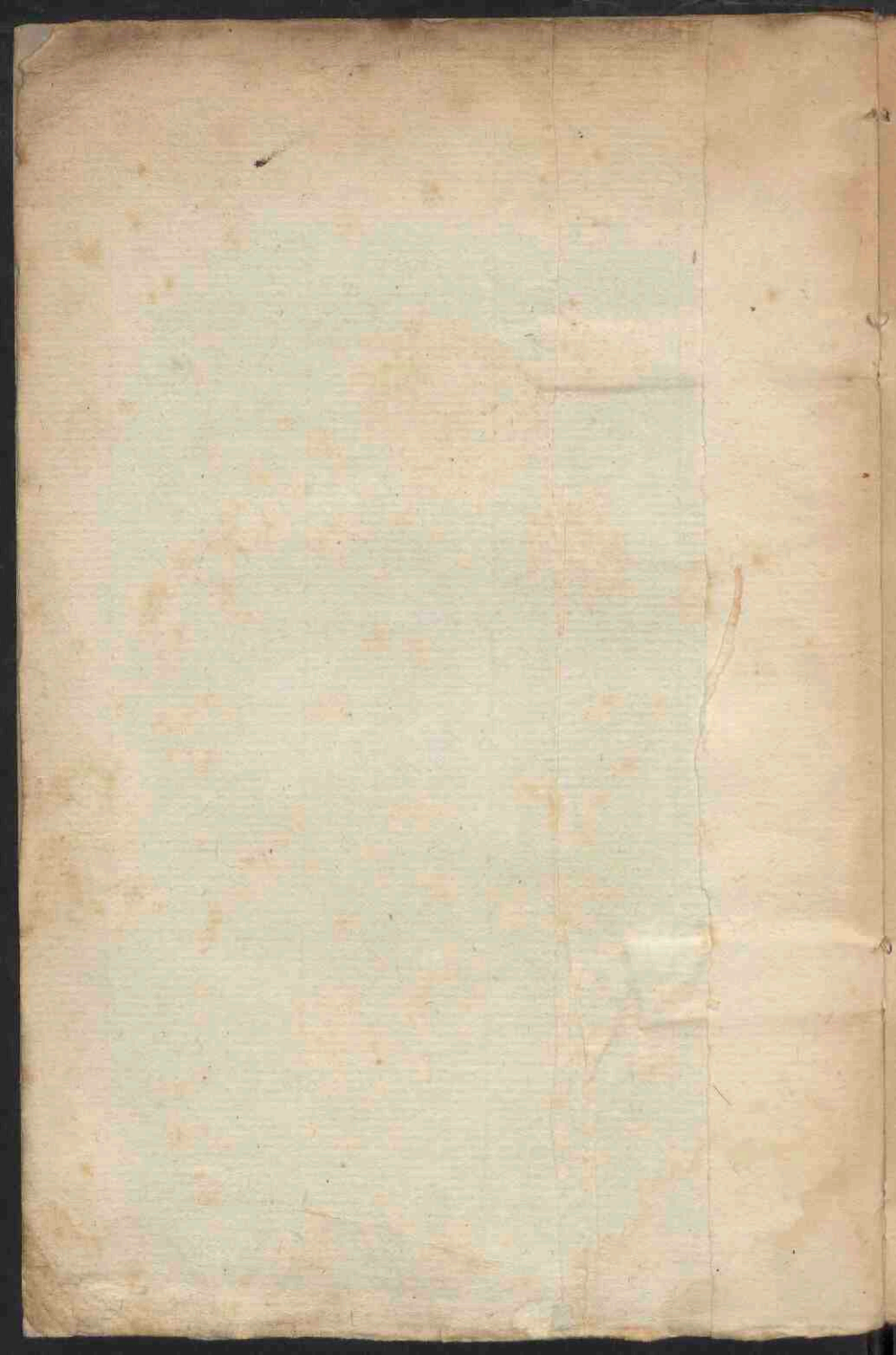

Dr J. A. Wild
N. 328 a

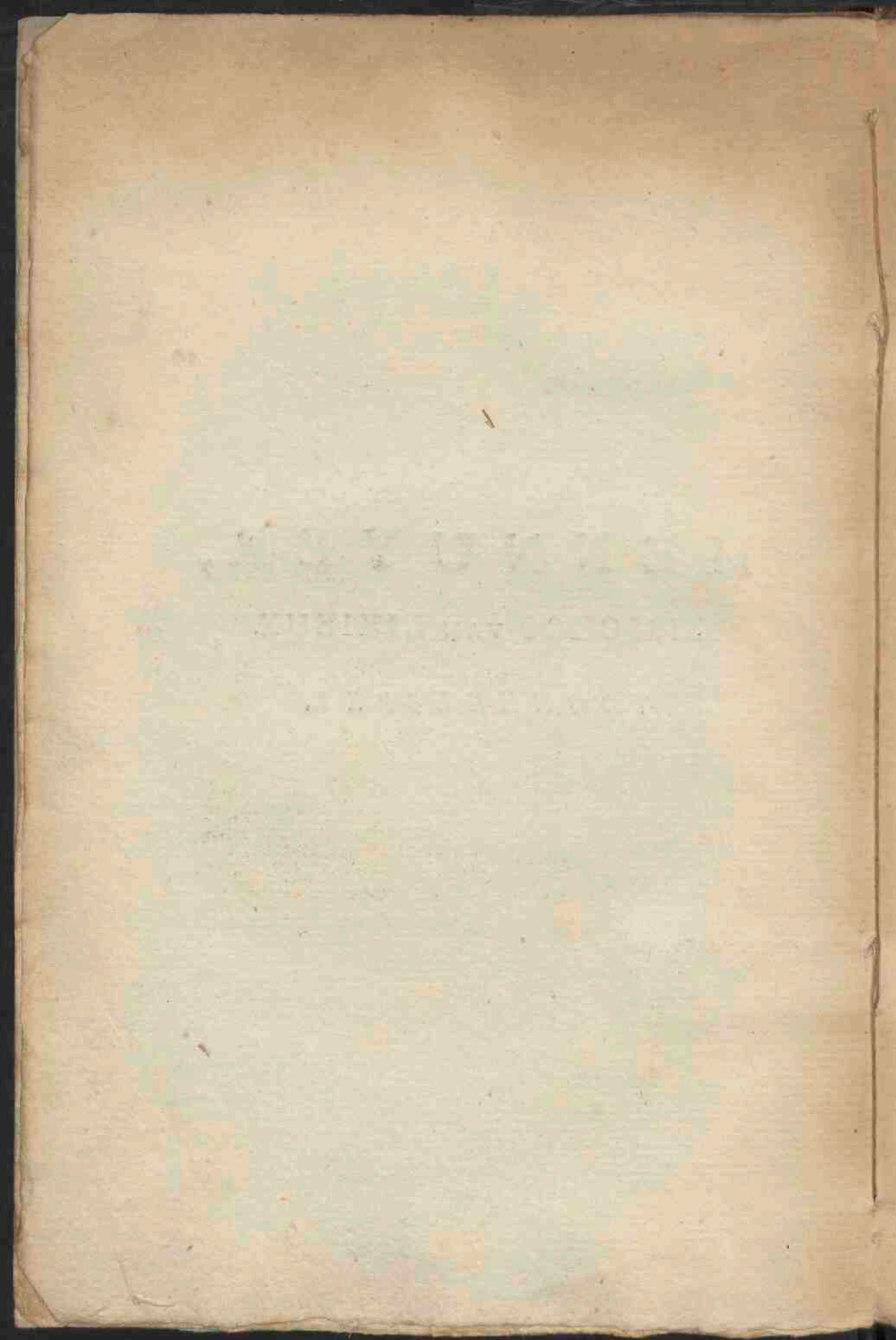
Russos

H E N N U Y E R ,

BISSCHOP VAN LIZIEUX.

T O O N E E L S P E L .

85
H E N N U Y E R ,

BISSCHOP VAN LIZIEUX.

T O O N E E L S P E L .

NAAR HET FRANSCHÉ VAN

M E R C I E R .

D O O R

BARTHOLOMEUS RULOFFS.

Te A M S T E R D A M ,

By JAN HELDERS , Boekdrukker , in de Nes ,
by de Pieter Jacobsstraat. 1779.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

B E R I C H T.

Ik behoef niemant, die een kundig begunstiger en beoordeeler der tooneelpoëzy is, te zeggen, dat het tooneelspel HENNUYER, zo men het anders geleezen hebbe, een voortreffelyk en hartroerend stuk mag genoemd worden. Mannen van gezond verstand hebben het in deze en geene taale verkleed en myne landgenooten voorlang reeds, in hunne moedertaale in ondicht, mogen leezen. In het jaar 1776. ondernam ik hetzelfde, naar myne bekwaamheid, in nederduitsch dicht over te zetten, vermydende alle uitdrukkingen en uitroepingen, die door onzen landgenoot niet gaerne van het tooneel geheard worden. Deze vermyding zal by den zodanigen voor eene geoorloofde vryheid erkend worden, te meer doordien de eigenlyke schoonheid van het spel daardoor in geenerlye wyze wordt benadeeld.

En hoewel ik, na eigene overweeging en het hooren der gedachten van zulken, die ik my verplicht achte ge hoor te geeven, besloot, om hetzelfde buiten vertooning te houden, wilden myne goede vrienden het echter leezen en kielden vry sterk aan, om het door den druk algemeente

B E R I C H T.

maaken. Ten gevalle van dezen gaf ik het eindelyk ter drukpersse.

De opsteller van dit stuk heeft, in zyn volledig bericht de geschiedenis en hetbyzonder character van HENNUYER in zulken dag voorgesteld, dat het onnoodig is iets van myne zyde, of van elders, daar by te voegen.

Wanneer het hart myner leezers door den inhoud van het spel zal kunnen geroerd worden, dan zal ik van dat zelfde hart, voor mynen arbeid in het vertaalen toegewende oplettendheid en geene onvruchtbaare vitteryen te wachten hebben. Zodaanig zy het loon, dat my ten deel valle!

V O O R R E D E

I N D E

FRANSCH E UITGA AVE.

Het voorrecht van dit tooneelfpel is in de waarheid der gelchiedenis gelegen, en deszelfs voornaamste daaden zyn bekend en beweezen. 't Zou dus eene iedele verriehing zyn, indien wy den leezet daarvan eene beschryving opstelden. 't Is genoeg, dat wy hem met den man bekend maaken, die, hoewel wy hem, in dit spel, den hoofdrol hebben gegeeven, onder de schaduw der schildery (als wy dit zo mogen uitdrukken,) die ons de geschiedschryvers bezorgd hebben, is verborgen gebleeven. Men moge oordeelen, of hy niet wel verdiende, uit dezen zynen schuilhoek, met luister, voor den dag te komen.

JAN HENNUYER werdt, in den jaare 1497., te Saint Quentin, een slijt van Laõn, geboren. Hy volbragt zyne letteroeffeniugen te Parys, in het collegie van Navarre, alwaar hy, onder die geenen, welken, gelyk men zegt, op eene beurs studeeren, gesteld werdt. Daar bekwam hy den graad van leeraar. Na het ontfangen van den doctoraal hoed, betrouwde men aan zyn letterkundig bestuur KAREL VAN BOURBON EN KAREL VAN LÖTHERINGEN. Voor zyn doctoraat, schynt hy opziener geweest te zyn van ANTONIE VAN BOURBON, hertog van Vendôme, en naderhand koning van Navarre. Ten zelfden tyde bekwam hy den post van hoogleeraar in de Godgeleerdheid. 't Is niet naauwkeurig te bepaalen, in welk jaar hy ten hove kwam; doch dit is zeker, dat hy eerste aalmoesfenier van HENRIK DEN TWEDEN is geweest, en door dezen vorst tot deszelfs biegtvader eerlang aangenomen werdt, welken post hy, tot aan 's konings dood toe, bekleed heeft. Hy werdt ook biegtvader van CATHARINA DE MEDICIS; en

V O O R R E D E.

men mag h'er wel by aanmerken, dat hy, door het opzigt over deze twee, juist geene algemeene gewetens hadt te befluuren. In den jaare 1557. tot bischop van Lodève beroepen, nam hy echter geen bezit van dat bisdom; zekerlyk, om dat men hem gaarne aan het hof hieldt. Maar, na den dood des cardinaals VAN ANNEBAUT, bischop van Lizieux, die in de maand juny van het jaar 1558. voorviel, werdt HENNUYER door FRANCOIS DEN TWEEDEN, tot bischop in die stad benoemd.

't Was daar ter plaatze, en terwyl de woede, op den St. Bartholomeus nacht, uitborst, dat hy een voorbeeld van menschlievendheid gaf, 't welk zyn gedachtenis aan de onsterfelykheid gewyd heeft.

Met alle kragt verzette hy zich tegens het koninglyk bevel, om alle de hugenooten, te Lizieux, om te brengen; een bevel, dat hem door 's konings stedehouder, over die provintie, werdt bekend gemaakt. Hy gaf zelfs een geschreeven bewys van zyne tegenkanting, en wist den stedehouder tot eene opschorting der moorddaadige uitvoering over te haalen, waardoor hy de Calvinisten van zyne stad en zyn bisdom uit het gevaar redde.

't Is my niet onbekend, dat men hem den roem, van de hugenooten behouden te hebben, heeft willen betwisten; dan dit kan hem weinig benadeelen, doordien hy, door veele geschiedschryveren, eenpaarig, voor den behouder der lizieuxsche protestanten erkend is. Men slaat aan gruwelyke misdaden, die, in voorige tyden gebeurd zyn, en die veele zwakkere bewyzen van waarheid mede brengen, ligtelyk geloof, en waarom zou men dan juist, gereeder, aan een gedrag twyffelen, dat, op den grond beschouwd zynde, niet meer is dan menschelyk? Ik maak staat, dat men, hoe zeer ik zelfs den lofredenaar uithange, in het toejuichen dezer verrichting my niet toe zal geeven.

Men heeft getwist en geschreeven, om te kunnen bepaalen, of deze bischop een Dominicaner of Sorbonist geweest is; maar wat hier ook van zyn moge, dit is zeker,
dat

V O O R R E D E.

dat hy in de daad een mensch was, welken naam men, zo algemeen, niet kan geeven aan allen, die, met hem, ten gelyken tyde, geleefd hebben. 's Mans afbeelding kan gezien worden in de eetzaal van het huis van Navarre.

In den jaare 1578, wanneer hy deken was van de Theologische faculteit te Parys, stierf hy, en leefde dus veertig jaaren, in de alleroproerigste tyden, waar van onze geschiedenissen gewaagen. 't Mag, alsiets byzonders worden aangemerkt, dat hy geleefd heeft onder de regeering van KARELDEN ACHTSTEN, LODEWYK DEN TWAALFDEN, FRANÇOISDENEERSTEN, HENRIK DENTWEEDEN, FRANÇOIS DEN TWEEDEN, KAREL DEN NEGENDEN en HENRIK DEN DERDEN. Welke zeldzaamheid hem, naar myne gedachten, heeft kunnen betoogen, datde koningen sterfelyk zyn; 'tgeen maar al te weinig bedacht wordt, onder eene veeljarige heerschappy.

Gelyk nu zyn gewoonelyk verblyf ten hove, waar hy het grootste deel van zyn leeven heeft doorgebracht, niet in staat was, om zyne deugden te doen wankelen, kan men, mynes oordeels, veilig besluiten, dat dezelve op vaste grondbeginfelen gebouwd waren.

Zekerlyk is het voorbeeld van een' bisschop, die, terwyl (*) Rome en de geheele roomsche christenheid, in

* 3

(*) *Te Rome ontving men met onbeschryfelyke vreugde, de tyding van het ombrengen des admiraals de COLIGNY en anderen. Men deedt het canon losfen en brandde vreugdevuuren, als of men over eene aller voordeeligste gebeurtenis se feest hieldt: ook werdt'er eene zeer plechtigemisse van dankzegging gevierd, welke de Paus GREGORIUS DE DERTIENDE, met al den luister, dien dit hof, aan plechtigheden, welken het wil doen nitmunten, gewoon is te geeven, bywoonde. De cardinaal van Lotheringen, beloonde, op eene zeer milde wyze, den boodschapper en ondervraagde hem naar de omstandigheden der gebeurtenis, als iemand, die van de zaak zelve, te vooren reeds, onderrecht was. Esprit de la ligue tom. 2.*

V O O R R E D E L.

den naam van het opperwezen, de moordenaryen wet-
tigden, een affchrik hadt voor dezelve, zich moedig tegen
de beveelen van een zwak en doldriftig koning, een laf en
wraakzuchtig hof verzetten, en, onbefchroomd, die on-
gelukkige offerhanden, welken het bygeloof en eene, niet
min blinde dan wreedaartige, ſtaatkunde hadden veroor-
deeld, durfde verdedigen, zekerlyk is zulk een voorbeeld
groot en gedenkwaardig. Hy is wel de eenigſte niet ge-
weest, die zich, daar ter plaatze, of elders, on-
bezweken, heeft onderscheiden; maar wanneer men
hem, in het character van een' priester, die aan het hof
leefde en de biegtvader des konings is, beſchouwende,
zo yverig en menſchlievende zie te werk gaan, dan is die
yver en menſchlievendheid in hem zeldzaamer, dan wel
in anderen, en alzo verdient hy nog, zeer billyk, onzer
aller verwondering.

Hoe gering ondertuſſchen was het getal der zodanigen,
die zich, ten dien tyde, niet onwaardig getoond hebben,
(ik zeg niet om den naam van christen) maar dien van
menſch te mogen draagen. (*) Naauwelyks kwamen
er vyf of zes krygſlieden voor den dag, die, toen nog eenige
trekken van rechtvaardig- en redelykheid ſcheenen behou-
den te hebben; de overige bevelhebbers der provincien waren
uitzinnigen, zeer gelyk aan die honden, waar van zich de Pi-
ſcarras en Vaſkonunés bedienen, wanneer zy ter jagt gaan
op ongelukkige Indiaanen, welken zy laaten verſlinden.
Deze oorlogshonden, ſtonden, gelyk dezen, ondertucht
en ſoldy. Zy waren, op gelyke wyze, gehoorzaam, en de
geleerde ſchryver der (**) *Recherches Philosophiques sur*
les

- (*) *De plonderzucht gaf aan den lust tot moorden nieuwe
vermogens. Brautdme verbaalt, dat veelen van zyne mak-
kers, edellieden gelyk hy, by dit bedryf, by de tien duizend
kroonen gewonnen hebben. De plonderaars ſchaamden
zich niet, ten hove, aan den koning en de koningin, de
kostbaare geſteentens, vruchten hunner geweldenaryen
aan te bieden, welken ook werden aangenomen. Ibid.*
(**) *Wysgeerige onderzoekingen over de amerikaanen.*

V O O R R E D E .

les Americains, verhaalt dat men, in den ouden krygsstaat van dien tyd, een' hond vondt, Herecillo genoemd, die twee realen in de maand verdiende, voor zodanige diensten, als hy de kroon hadt beweezen.

Ik weer niet, of zy, die KARELDEN NEGENDEN en zyn waardig hof met zo groot een' yver gediend hebben, wel, op gelyke wyze, zyn beloond geworden; maar ik houde staande, dat hunne wreedheid veel onbegrypelyker geweest is, dan die der amerikaanen. De geschiedenis maakt geen gewag, dat zy denzelfden smaak vonden in menschen vleesch als hunne medebroeders...

* *

* *

* *

PS. Dit tooneelspel, te Lauzanne gedrukt, zag, in Augustus van den jaare 1772. voor de eerste maal, het licht. 't Was niet onopzettelyk, dat de opsteller, voor de verschyning van dit werk, juist de wederkomst van het tweede eeuwgeryde, dat het tydperk van den verschrikkelyken moord, op St. Bartholomeus nacht, kost aankondigen, verkoos. 't Was, na 't verloop van twee eeuwen, een soort van boete, die men, door dat rampzalig tydperk te gedenken, aan de menschelykheid offerde in den naam van het vaderland, en eene hulde voor den waaren godsdienst, in den persoon van een' priester, die schier de eenigste was, waarin het beeld der menschelykheid en godsdienst te zien was. Hoe gering ook dit tooneelspel, in zich zelve, zyn moge, echter is het te wenschen, dat het, ten gedenkteken, moge strekken, op dat het bygeloof, 't zy verschrikkelyk of belagchelyk, (want men vindt 'er twee soorten van,) in het vervolg, noch ondersteuning noch verdedigers aantrefte.

Men heeft dit spel veele maalen herdrukt, als een werk dat zyn oorsprong te danken hadt aan de VOLTAIRE. Deze misvatting der nadrukkers van boeken kost niet lang stand houden; men hadt weinig moeite, om onderscheid te vinden, tuschen dit en de werken van dien beroemden schryver, indien men de volstrekte gelykheid tuschen dien schryver en den opsteller van dit spel, ten aanzien van denzelfden afschrik voor vervolging, ter zyde stelle.

VER-

VERTOONERS.

JAN HENNUYER, *bischof van lizieux.*
DE STEDEHOUDER des KONINGS *te lizieux.*
SIMON, *grootvicaris van den bischof.*
OVERSTE.
OFFICIER.
JONG OFFICIER.
ARSENNE *de vader, een protestant, te lizieux woonende*
ARSENNE *de zoon, echigenoot van Laura, protestant.*
LAURA, *zuster van Everard, protestante.*
EVERARD, *een inwooner van parys, protestant.*
SUZANNA, *vriendin van Laura, nabestaande van*
Arsenne, protestante.
CLEVARD. }
THEVENIN. } *Protestanten.*
MENANCOURT. }
EERSTE }
TWEEDE } *PROTESTANT.*
DERDE }
EEN DIENAAR *van den bischof.*
EEN DIENAAR.

Z W T G E N D E N.

DUGAS, *protestant.*
Eenige Priesters van lizieux.
Priesters.
Officieren.
Eenige protestantsche mannen, vrouwen en kinderen.
Eenige Catholyken,

Het tooneel is te lizieux. De geschiedenis is
gebeurd den 27. Augustus 1572.

H E N N U Y E R ,

BISSCHOP VAN LIZIEUX.

T O O N E E L S P E L .

E E R S T E B E D R Y F .

*Het tooneel verbeeldt de kamer van LAURA: in
dezelve is een kast, ten halven open.*

E E R S T E T O O N E E L .

*LAURA is bezig met schikken van kleederen en linnen;
en vermaakt zich in de beschouwing van een der
kleederen, dat keurig uitgedost is.*

LAURA alleen.
Ja, dit, dit is het kleed, daar ik Arfenne in zag,
Toen hy myn hand ontving, op onzen bruiloftsdag;
Een' dag, waaraan ik steeds zal, met verrukking, denken...
Nog, dunkt me, zie ik u, om my uw hand te schenken,
Myn vriend, myn echtgenoot, in dit bevallig kleed! ...
En deeze sniër, dien ik u verkiezen deed,
Hoe uitgezocht, hoe schoon stondt hy u, in myne oogen!
*Zy kust den sniër en legt hem zorgvuldiglyk weg,
Zy neemt een kistje, waar in eenige brieven
en kleinoodiën bewaard zyn.*

A

Maar

Maar deeze brieven!... die, die zyn van meer vermogen
Op myn gemoed, dan al de kleedren, die 'k aanschouw.
ô Panden zyner min, getuigen zyner trouw,

Zy leest een der zelven.

Hoe duidlyk stelt ge my zyn edel hart te vooren!...

*Zy zucht glimlagchende, onder het beschouwen
van eenige juweelen.*

Arsenne, zoudt gy 't hart van Laura niet bekooren,
Gy, die beminnlyk, zelfs tot in uw giften, zyt!...

Zy neemt een ring.

'k Ontfing dit eerste pand, voor een' geruimen tyd;
Reeds voor een jaar, dat ik in vreugd heb zien verloop.
Ik beefde nog; wy zelf, wy durfden toen niet hoopen!...
En wie, wie hadt my toen toch kunnen zeggen, dat
Ik, na een halfjaar tyds, den allerwaardsten schat,
Waar in myn wenschen, myn geneuchtens zich vereenen,
Ontfungen zou?... Hoe snel is deeze tyd verdweenen!...
Hy was, voor myne liefde, een vlugge, een iedle schyn,
En scheen my naauwlyks eens, een oogenblik te zyn...
Maar welk een onderscheid bemerk ik tusfchen tyden
En tyden!... 'k Heb een jaar, onkundig wat men lyden
En angften noemen kan, zo bly zo vry geleefd,
Dat al die tyd my steeds een dag gefcheenen heeft.
En nu, nu kan myn hart het afzyn niet verdraagen
Van een' geringen tyd... Nu komen zeven dagen,
Nu komt me eene enkele week, dat ik myn' eehvriend mis,
Als zo veel jaaren voor... Wat of de reden is?
Zo ik my niet bedrieg, 't is lang genoeg geleeden...
Arsenne moest alreeds terug zyn... Myn gebeden,
Myn wenschen gaan u, ô myn minnaar, te gemoet.
Waar blyft gy toch zo lang? Keer spoedig en voldoet
Aan myne liefde... Ik kan uw afzyn niet gedoogen.

Zy luistert.

'k Meen steeds, dat ik hem hoore, en vind me altyd bedroogen.

*Zy fluit het kistje, en het onmiddelyk weder
openende, haaltze 'er een brief uit.*

Het

T O O N E E L S P E L. 3

Het leezen van deez' brief zal ligt myn ongeduld
Verzachten. . .

Den brief aan haar hart drukkende.

Met wat eer, wat deugd is hy vervuld!
Wat edelheid, wat drift, wat waarheid, welke trekken
Van zuiverheid en trouw zyn in deez' brief te ontdekken!

*Daar wordt geklopt. LAURA werpt alles uit
haare handen, stoot de stoelen omver, en loopt,
geheel ontroerd, naar de deur. Zy opent dezelve,
in eene sterke verwoering, uitroepende.*

Hy is het zelf... Hy is't...

T W E E D E T O O N E E L.

LAURA, SUZANNA.

*LAURA, Suzanna ziende, hervat zich, en zegt, op
eene, min of meer, verbaasde en onvergenoegde wyze.

Zyt gy 't Suzanna! . . . Hoe!

SUZANNA *een weinig verwonderd.*

Zo ik u, door myn komst, verhindre of iets misdoo...
Uw houding— uwe stem... Wat maakt u zo verslagen?
Kom ik ontydig?

LAURA, *zich herstellende.*

Neen. 'k Moet u verschooning vraagen...

Vergeef me, dat ik u dus toesprak! Maar ik dacht,
Dat ik Arsenne zou omhelzen... Hoe ik wacht,
Hy komt niet, oordeel nu, wat zorg myn angstig harte...

SUZANNA.

Baart u een enkele dag vertoevens zo veel smarte?

LAURA.

Hoe, acht ge een' enklen dag zo weinig! Denkt ge niet,
Dat hy my hadt beloofd, voor dat ik hem verliet,
Eergistren, even na den middag, hier te wezen?

Eerste Bedryf.

A 2

Het

H E N N U Y E R.

Het is niet zonder grond, dat ik begin te vreezen.
Hy bleef en liet ons gaan... Wy kwamen hier alleen;
'k Moest reizen, zonder hem!

SUZANNA.

Denkt gy niet meer aan 't geen
U gistren werdt gezeid, om de onrust te verdryven,
Die u verwekt wordt, door dit schuldloos achter blyven!

LAURA

o Myne waarde, indien gy eenmaal hadt bemind,
Gy telde op geen en troost, dien gy nu duchtig vindt.
Gy zoudt geen waare rust in jedle woorden stellen.

SUZANNA.

Gy moet u echter, op zo sterk een wys, niet kwellen.
Geef toch de reden plaats, vermind uw verdriet.
Parys verlaat men juist, wanneer men 't goedvindt, niet.
Denk eens, dat in die stad, uw, en zyn maagdschap woonen.
Hy is verplicht, aan hun zyn hartlykheid te toonen.
Dan eischt hem plicht, dan weêr beleefdheid, en, hoe 't zy,
Een dag of twee of drie, gaan altyd snel voorby.

LAURA.

Wierdt hy door zo veel angst, als myne ziel, gedreeven,
Hy was niet langer, dan beloofd was, weg gebleeven.

SUZANNA.

Zie hier weêr, op wat wys het lief zich mengt, met leed...
Gy maakte, u, onbezorgd, en vrolyk zelfs, gered,
Om een uitmuntend en voortrefflyk feest te aanschouwen;
Navarres koning met de dochter te zien trouwen
Van Medicis, en door dat huwelyks verdrag.
Het christendom verzoend te vinden, op dien dag....
Dat feest moest, dunkt me, wel een feest by uitstek wezen.
Was vreugde en wellust niet op elks gelaat te leezen?
Nooit heeft my de eenzaamheid zo lang, zo sterk verveeld,
Als sints gy, zonder my, hebt in die vreugd gedeeld.

Het

T O O N E E L S P E L. 5

Het stondt u vry, die pracht, en statie by te woonen.
 Gy waart gehuwd... Dit schynt de vrouwen te verschoonen.
 Ik hadt geen' echtgenoot, die my geleiden zou.
 Men laat de meisjes t' huis.

LAURA.

'k Zeg u, ter goeder trouw,
 Dat al die feesten, zo verrukklyk in onze oogen,
 Zo trotz, met zo veel pracht en praal en glansch omtooogen,
 Als men die van naby beschouwt, een loutre schyn,
 En slechts bekoorlyk, op een' wyden afstand, zyn.
 't Verhaal, niet het gezicht, van zulke plechtigheden
 Verrukt ons.... Ik, voor my, betuig u, en met reden,
 Dat het gewoel, 't gedruisch, 't gejuich van jong en oud
 't Gehoor byna verdooft, maar 't hart laat zwak en koud,
 't Genoegen, dat ik in die groote stad kon vinden,
 Bestondt alleen in 't zien van myn geliefde vrienden;
 En dat myn broeder, een der beste vrienden van
 Myn' ega, met my kwam.

SUZANNA

Zyn beste vrind! dat kan
 Men, zonder moeite, zien. De een denkt en spreekt als d' an-
 Hun vreugd is onderling, steeds zoeken zy elkander. (der.
 't Is een verbindtenis, zo schoon als zeldzaam....

LAURA.

Ja,
 Dat is ze, en zo het ooit, naar myne wenschen, ga,
 Zal 't hart myns broeders, naar ik gis, nog onverbonden,
 Hier vinden zulk een band, als ik hier heb gevonden,
 En die hem, even zo gelukkig, boeije en bind'
 Als my Arienne, in wien ik al myn blydschap vind,
 Hier wist te boeijen ... Gy verstaat my?... Hoc, te bloezen!

SUZANNA. *voor zich ziende.*

Ik bid u, zo gy 't niet opzettlyk hebt verkoozen,
 Laat ons dan dit gesprek verschuiven.

Eerste Bedryf.

A 3.

LAU'

L A U R A.

Myn vriendin,
 Gy wantrouwt nog de liefde, en 't sluit zyn reden in;
 Maar echter kan ik u, op grond, verzeeking geeven,
 Dat als twee zielen, door de liefde zyn gedreeven,
 En vast verbonden, de eene en de andere, in dien staat,
 Het wezenlykst geluk zal vinden, vroeg en laat.

S U Z A N N A.

Het was uw lot, een hart, aan 't uwe, in alle deelen,
 Gelyk, te vinden; maar zoude ik my durven streelen
 Met zulk een kans? Neen, neen. Men vindt geen dubbel paar,
 Zo wel verbonden, in den omtrek van een jaar.

L A U R A.

Hoe zo? ... Het groot geheim, om dit geluk te treffen,
 (kan men den rechten aait van 't huwlyk slechts bezeffen.)
 Bestaat alleenlyk, na ik bespeur, hier in,
 Dat men zich onderling recht kenne en recht beminnt;
 Als dan schynt alles zich naar onzen wensch te schikken.
 Die staat verichast de ziel de lieflykste oogenblikken,
 Waarin zich alles, wat men kwelling noemt, verliest...
 Als zich het hart van de een 't hart van den ander kiest
 Ter woning, denkt noch spreekt noch werkt men, dan te
 En, zonder juist, wat men wil zeggen, te beraamen, (zaamen,
 Zegt men, niet zelden, met een wonderlyk vermaak,
 En zonder dat men 't gisfe of will', de zelfde zaak.
 Hoe openhartig, hoe vertrouwlyk, hoe te vreden,
 Geniet men dus een' reeks van huwlyks lieflykheden!
 Wat zalige uren!.. En, 't geluk van 't leeven kan
 Nooit wezenlyk bestaan, dan tusschen vrouw en man,
 Die onderling en op malkandrens liefde doelen...
 'k Stond eer van 't leeven af dan van dit waard gevoelen.

S U Z A N N A.

Het denkbeeld, dat ik ooit een hart, zo waard en trouw,
 Gevonden hebbende, het eens toch misfen zou,
 Deedt my, tot heden toe, als voor het huwlyk beeven.
 Wat kan de kleinste zaak al zorg en onrust geeven!..

De

De kortste scheiding baart de bitterste angst en pyn.
 Vraag, vraag u zelve eens al, of dit niet zo moet zyn?
 Arsenne, diengy reeds gehoopt hadt, hier te aanschouwen,
 Werdt, toen gy van hem gingt, ondanks zich zelv' weêr-
 Hy geeft u aan 't geleide eens broeders. Gy vertrekt, (houên,
 En wacht hem hier. Zyn komst wordt, weinig tyds, gerekt.
 Hy komt niet op den dag, dien hy belc oft, te komen.
 Dit maakt u ongerust, en doet u aaklig schroomen....
 'k Dacht, dat ge gisten in uw smart bezwyken zoudt....
 Ik bid u, zegt my eens, waar ge uw geluk voor houdt,
 Indien gy hier op let; en of gy al 't genoegén,
 Al wat zich in den echt, tot heil, by een kan voegen,
 Door zo veel kwellingen niet al te duur betaalt?

LAURA

(haalt,

Neen, myne waarde, neen. Schoon by dien angst niets
 Dien myne ziel gevoelt, daar haalt ook niets, in'tleeven,
 By het genoegén, daar de ziel door wordt gedreeven,
 Wanneer hy, dien ik nu verwachtte, wederkeert...
 Hoe vliegt myn angstig hart, dat niets, dan hem begeert,
 Hem drittig te gemoet... Gy kent zyn hart en zeden,
 En weet dus wel, of hy niet al myn tederheden
 Verdient? Wat edel hart bezit hy? Hoe oprecht
 Hoe vrolyk is zyn aart... In alles, wat hy zegt
 Of doet, zich zelv' gelyk. Wat deugden kan ik noemen,
 Waar op Arsenne, zo 't hem lustte, wel mogt roemen?
 En hierom wenschte ik wel, dat, zo gy ooit besloot,
 Uw lot te deelen met een' braaven echtgenoot,
 Dat dan myn broeder, zo gelyk aan myn' beminden,
 Het hart van Laura in Suzanna's hart mogt vinden.

SUZANNA.

Spreek, bidde ik u, van 't geen gy op het vorstlyk feest
 Gezien hebt... In de daad, sints gy hier zyt geweest,
 Hebt gy me, 't geen 'er was, zo korten slaauw beschreeven,
 Dat uw verhaal me 'er geen genoegén van kan geeven!...
 Men heeft schier niets aan u. Gy spreekt, als men u vraagt,
 Niets dat naar antwoord zweemt. 't Schynt dat u niets behaagt,

Eerste Bedryf.

A 4

Dan

Dan huwlyksliefde en trouw, door woorden, aan tekwee-
 LAURA. (ken.
 Wat zyt gy wreed! Mag men van 'tgeen men mint niet
 (spreeken.

D E R D E T O O N E E L.

[LAURA. SUZANNA. Een DIENAAR.

DE DIENAAR.

Mevrouw, uw vader komt beneden, en hy vraagt
 Met u te ontbyten, om, indien het u behaagt,
 Dekomst van zynen zoon, in uw vertrek te wachten.

LAURA met vreugd opstaande, tegen Suzanna.
 Kom, gaan we hem, dien ik beminnen moet en achten,
 Dien braaven dierbren man, toch te gemoet.

SUZANNA lagchende.

Hy merkt ons al.

Hy ziet,

LAURA.

Naar 'k zie, heeft hy zyn rotting niet.
 Myn waarde, laat hy op ons beider schouders leunen.
 Hy mogt eens struikelen. Help my hem ondersteunen.
*Zy gaan hem beide te gemoet. Ondertuschen wordt
 'er een tafel aangebragt, waar op het ont-
 byt gezet wordt.*

V I E R D E T O O N E E L

ARSENNE de vader, LAURA, SUZANNA,
 Een DIENAAR.

ARSENNE de vader.

Ter goeder uur myn kind! ... En gy, Suzanna, gy
 Zo vroeg reeds by de hand! Uw vlyt bewondert my.
 Maar

Maar 't is gelyk ik wensch!... Niets kan my meer behaagen,
Dan dat gy zo veel zorg voor Laura schynt te draagen.
Ik zie u graag by een.

Hy gaat zitten.

Komt kinders, zegt my nu,
Wat was uw onderhoud? Waarmeê vermaakte ge u?

SUZANNA.

Met al wat myn vriendin heeft in Parys vernomen.
Wanneer toch zal myn tyd van reizen ook eens komen?

ARSENNE *de vader.*

Al met 'er haast myn nicht... Wy mogen, by 't ontbyt,
Indien het u gevalt, gedenken aan dien tyd.

Tegen Laura. (len.)

'k Hoor gaarne een goed verhaal. 't Zal my niet ligt vervee-
Dat men me aldus in 't een of ander nieuws doe deelen.

Hy wordt eenige droefheid in Laura gewaar.

Maar hoe, al weder zo peinsachtig, zo bevreesd?

LAURA *poogende te glimlagchen.*

Neen waarde vader neen, 't is over. 'k ben 't geweest.

ARSENNE *de vader.*

Ik moet u, voor de vuist, rondborstig, openbaaren,
Dat ik veel werk hadt, om myn hart te doen bedaaren,
Toen ik u gistren zo bedroefd zag, en my dacht,
Gy wenschte my niet, naar gewoonte, goeden nacht:
Gy spraakt op zulk een'toon. 'k Verliet u meer, myn waarde,
Om u de ontroering, die my uwe droefheid baarde,
Dan om myn hart en raad te onttrekken, in uw leed.
Ik heb den ganschen nacht, schier slaapeloos, besteed
Ten uwen aanzien, en my kwan schier niet te binnen
Dan hoe gy, al te zwak, te teder in 't beminnen,
Geene oogten sluiten, maar gestadig schreijen zoudt.
Uwe onrust is het, die myn hart de rust onthoudt.

LAURA.

De Hemel geeve, dat myne angsten haast verdwynen!

ARSENNE *de vader.*

't Is niet op deeze wys, dat men verliefd moet schynen.

Eerste Bedryf.

A 5

Is

Is 't noodlg, dat men zich steeds zonder grond, ontroer',
 En 't hart, door iedle zorg en waan, zich zelf' ontvoer',
 Dat, als we op iemants komst een weinig langer wachten
 Dan ons beloofd was, 't hart met aklige gedachten
 Vervullen, en ons niets voorspellen, dan verdriet? ...
 't Ontbreekt u, myne waarde, aan kracht van denken niet.
 Uw reden is gezond... Gy moct uw vrees verdryven...
 Gebruiken we iets...

LAURA.

Hy hadt, voor 't minst wel mogen schryven.
 Waarom heeft hy myn ziel, in de onrust die haar kwelt
 Niet door een' enklen brief, hoe kort, gerust geseft?

ARSENNE *de vader.*

Weg; weg. Is dit verzuim al de oorzaak van uw klaagen?..
 Was ik uw man geweest, dan zoudt gy alle dagen
 Mischien zeer droevig, zeer bekommerd. Hoor eens kind,
 Ik heb myn vrouw zo sterk gelyk my zelf' bemind.
 'k Was, jaaren achter een, en steeds onafgebroken,
 Van 't aangenaam geluk, het dierbaar lot verftoken
 Om myn beminde vrouw of zoon te zien... 't Is waar,
 Ik was wel, op dien tyd, veel meer bedacht, om haar
 En hem, voor wien ik streed, in bloedige oorelogen,
 Te hoeden voor geweld, dan beide, voor myne oog en
 Te hebben in myn huis... Schep moed en zyt gerust.
 't Is nu geen tyd van zorg. Het twistvuur is gebluscht.
 De hemel zy geloofd!... Uw zorg zal niet lang dueren,
 Gy zult uw' echtgenoot wel haast, na weinige uren,
 Voor 't einde van deez' dag, omhelzen. 'k Blyf uw borg.

LAURA.

Ik hoop het; maar helaas! Gy zocht myn' angst en zorg
 Reeds gistren door die taal...

ARSENNE *de vader.*

Maar nu kunt gy betrouwen,
 Voor 't einde van deez' dag uw' echtgenoot te aanschouwen.
 Is Everard reeds uit?

LAURA *tegen den Dienaar.*

Zaagt gy myn' broeder niet?

De

T O O N E E L S P E L. 11

De DIENAAR.

Het was reeds vroeg, Mevrouw, toen hy het huis verliet,
Met oogmerk, om myn' Heer, zyn' broeder, nog te ont-
ARSENNE *de vader.* (moeten.

Die dierbre kinders... 'k Zie hen reeds elkandren groeten,
Op den gemeenen weg, als trouwe vrienden... Schyn
En toon u blyde!.. Dat zal op hunn' welvaart zyn.

Hy drinkt.

Die Everard is toch een' uitgeleezen jongen:
Hy is zo edel, zo oprecht, zo onbedwongen;
Wat zegt ge nicht? Spreek ik de waarheid niet?

SUZANNA.

Gewis...

Kom Laura, toon ons, dat uw zorg verdweenen is.
Wy zitten hier zo wel, zo minzaam by elkander,
Verhaal ons van uw reiz' het een toch of het ander.
'k Heb nooit Parys gezien, en wacht met ongeduld,
Dat gy my van die stad, nu iets verhaalen zult.
Zulk een vertelling zal my ongemeen bekooren.
Ik stel my deeze plaats zo heereelyk te vooren,
Dat ik niet anders denke, of die befaamde stad,
Is aller schatten troon, en op zich zelve een schat.

ARSENNE *de vader.*

Wel, in de daad, 't zou my van achtren schier berouwen,
Dat ik u niet verzelde, om al die pracht te aanschouwen:
Maar, op myn jaaren, schuwt men uitgelaaten vreugd:
Ook zag ik zo veel praal en feesten, in myn jeugd,
Dat ik versadigd ben van alle pracht en weelde;
En daar en boven was 't myn zoon, die met u deelde
In dat doorluchtig feest. Hy heeft myn plaats bekleed...
Maar 'k bid, herzeg me toch, schoon ik 't al hoorde en weet,
Herzeg me telkens 't geen my 't meeste kan behaagen...
't Was de achtbre Coligny, dien 'k eerbied toe zal draagen
Tot aan myn sterven, 't was die moedige oorlogsheld,
Aan wien men u, gelyk ik meen, heeft voorgesteld?
Zeg, was myn zoon, een' held, die 't ryk zo edel diende,
Eerste Bedryf. Zo

Zo trouw een patriot, zo groot een' krygsman ziende,
 Niet op getoogen? Was zyn hart niet aangedaan
 Toen hy een' held zag, dien ik heb ten dienst geftaan,
 En als een' vriend gekend? Was hy niet wel te vreeden?...
 't Gebeurde eens op een' dag, het is al lang geleeden...
 Maar spreekt gy liever... Myn verhaal zou veel te lang,
 Veel te uitgebreid zyn... Kom myn Laura, ga uw' gang.

L A U R A.

Het heeft uw zoon, noch my, aan geen verinaak ontbroken.
 De gryze zeeheld heeft van u met drift gesproken.
 Hy zat, terwyl wy hem genaakten, in zyn bed:
 Maar deze omftandigheid heeft echter niet belet,
 Dat men, met eerbied hem beschouwende, in zyn trekken,
 Den menschenvriend en held, zeer duidlykkonde ontdekken.
 Hoe werdt ons beider hart door vreugde en liefde ontgloeid!
 Hy reikte ons zyne hand! Wy hebben die besproeid
 Met onze traanen...

A R S E N N E *de vader.*

Is zyn moorder reeds gevangen?

L A U R A.

Men spoort, gelyk men zegt, zoveel men kan, zyn gangen...
 Wy hebben, Medicis, den koning en een' floet
 Van edellieden, by den zieken held ontmoet.
 Zy gingen van hem af, zo dra wy binnen traden.
 Zy hadden hem, zo 't schein, met lof en gunst beladen.
 Hy toonde zich des tyds gerust, stil en bedaard,
 En meende wel te zyn...

A R S E N N E *de vader.*

o Dat een held, zo waard,

Zo sterk een steun van 'tryk, nog jaaren lang mogt leeven!
 Wy zyn zeer billyk ter verdediging gedreeven.
 Dit is maar al te waar... Ik bidde u, met wat schyn,
 Zou toch een mensch op aarde een reedlyk schepzel zyn,
 Zo hem de vryheid van te denken werde ontnomen...
 o Roomschegezinden, doen, doen wy elkandren schroomen,
 Wy, die de zelfde magt des hemels eeren, wy?...
 Wat

Wat hebben broedertwist, geweetens dwinglandy,
 En burgerkrygen ooit ten goede uit kunnen richten? ..
 Of zullen woede en haat den hemel tempels stichten?
 Het staat my nog wel voor, dat ik, tot in myn hart
 Mistroostig, door het zien van zo veel oorlogsmart,
 Volvaerdig wenschte, dat, ter myding dier gevaaren,
 Wy allen, zo 't kon zyn, toch roomschgezinden waaren:
 Maar wie zal de eisschen van 't geweeten wederstaan,
 Tot een geloof, dat men veroordeelt, overgaan,
 En zonder een' geveinsd' en snooden rol te speelen? ..
 Ik zoude, in zulk geval, veel eer, veel liever deelen
 In al de rampen van den oorlog, en myn bloed
 Vergieten... Maar verschoon de drift van myn gemoed
 Myn dochter! Onbedacht spreek ik van oorelogen.
 Een oude krygsman heeft steeds niet in zyn vermogen,
 Te zwygen van den kryg, wanneer het tydig is....
 Kom spreek my liever eens van die verbindtenis'
 Die gy hebt bygewoond... Was alles niet volkomen,
 Niet heereelyk?

SUZANNA.

Misfchien ben ik vooringenomen,
 Maar alles, dunkt me, moet uitneemend zyn geweest.
 Elk zegt, dat nimmer pracht den luister van dat feest
 Geleek... Maar zeg my toch, vertoonden de echtgenooten,
 Omringd van zo veel pracht en vorstelyke grooten,
 Zich wel te vreden?

LAURA.

Zo 'k mag spreken als ik meen,
 't Was al geen vreugde, wat uitwendig vreugde schein.
 Althans, wat pracht en praal elks oogten mogt verblinden,
 'k Wist, onder zo veel zwier, geen waare vreugd te vinden.
 Een burger huwlyksfeest heeft meer bekoorlykheid.
 Die uitgezochte praal is enkel toebereid,
 Om leed en kwelling, zo veel mooglyk, te bedekken.
 't Is al vertooning, om 't bedrog ten dienst te strekken.
 Men let op hofflykheid en gaat de vreugd voorby,

Eerste Bedryf.

Als

Als of de laatste hier aan de eerste een hinder zy.
 Neen, zo 'k my niet bedrieg, de nieuw gehuwden scheenen,
 Hunn' harten weinig met dien luister te verënen,
 Die hen omringde, en schier de meesten, die ik zag,
 Mishaagden my, hoe schoon ze ook scheenen op dien dag.
 De koningin heeft iets wantrouvens in haar wezen,
 En Karel schynt haar op een laage wyz', te vreezen.
 Hy volgde haar gelyk een lyfknaap, en ik vind
 In hem niets koninglyks, niets, dat hem, die 't bewind
 Zal voeren, voor het oog van elk moet onderscheiden,
 En de achting, die zyn rang te vordren heeft, bereiden.
 De prins van Béarn heeft, by voorbeeld. . .

ARSENNE *de vader.*

Meent gy niet

Navarres koning?

LAURA.

Ja.

ARSENNE *de vader.*

Welnu?

LAURA.

Als men hem ziet,

Iets, dat aanbidd'lyk schynt. Men kan, in de achtre trekken
 Van zyn gelaat, een' vorst, een' vriend, een' held ontdekken.
 Hy boezemt ieder een terstond betrouwen in :
 Zyn minzaamheid heeft schier de houding van de min,
 Althans zo iets dat hem beminnen doet en eeren.
 Hoe gaerne zou ik zo een' koning zien regeeren!

ARSENNE *de vader.*

En aan zyn zyde een' man als Coligny, tot raad.

SUZANNA.

De Roomsgezinde zou niet stemmen in die daad.

ARSENNE *de vader.*

'k Ben echter overreed, dat deeze held gedreeven
 Door edelmoedigheid, hem zou die vryheid geeven,
 Die 't blinde bygeloof den protestant benydt
 Ook zou navarres vorst niet haaken naar den fryd

Van

T O O N E E L S P E L. 15

Van christenen, en ik, ik zou 't een voorrecht achten
 Der roomsgezinden recht steeds yvrig te betrachten;
 Hen te verdedigen, zo men hen onrecht deedt,
 Met zo veel drift, als of ik, door hun lyden, leed.
 Maar, wat behoeven wy van zulk een staat te spreken,
 't Gaat thans naar onzen wensch. 's Ryks stormen zyn be-
 zwecken.

Men wordt, na onrust, nu rondom ons, rust gewaar.
 Men heeft den vrede thans bezwooren voor 't altaar,
 En deze heeft den twist geheel en al verwonnen.
 Wy hebben 't eerste perk van jaaren heils begonnen.

V Y F D E T O O N E E L.

ARSENNE *de vader*, LAURA, SUZANNA,
 EVERARD, *die, op eene onoplettende en treu-
 rige wyze, intreedt.* EEN DIENAAR.

MYn broeder... Gy alleen? Waar is myn man!... Is hy?..
 LAURA *schielyk opstaande.*
 EVERARD

Myn waarde zuster!...

LAURA.

Och myn broeder spreek! gingt gy

Ver hier van daan?

EVERARD *met neêrge slaagen oogen.*
 Zeer verre.

LAURA.

En kwam hy u niet tegen?

En spraakt ge niemant, die hem ergens onderwegen
 Ontmoet hadt?

EVERARD.

Niemant, neen.

ARSENNE *de vader.*

Kom, plaatst u, en ontbyt.

Eerste Bedryf.

EVER.

EVERARD.

Och neen.

SUZANNA *tegen Everard.*
Wat let u toch?...

LAURA.

Myn broeder, och gy zyt
Of ſchynt verlegen! Wat is u toch voorgekomen?
EVERARD.

Wie, my?

ARSENNE *de vader.*
Hy heeft miſſchien, uitgaande, niets genomen,

En al te vroeg...

LAURA *hem ſterk aanzierende.*

Gy zyt ontroerd... Zeg wat u kwelt.

EVERARD *eene houding van gerust-
heid poogende aan te neemen.*

Niets, zeg ik u.

ARSENNE *de vader, hem met oplettend-
heid beſchouwende.*'t Is waar, gy ſchynt wat ongeſteld,
Gy moet nooit nuchtren, en zo vroeg het huis verlaaten.
Verſtaat gy 't? Maar die raad kan u thans weinig baaten.
Kom zet u neder,*Hy ſchenkt een glas wyn in.*
en bedaar eens. Drink wat wyn.

Een enkele dronk zal u byzonder nuttig zyn.

EVERARD. *Arsenne den vader naderende
en zacht ſprekende.*

Ik wenfchte u in 't geheim, een oogenblik, te ſpreken,

ARSENNE *de vader.*

Hoe zo?

EVERARD.

Kom, gaan we alleen.

ARSENNE *de vader.*

Terſtond.

EVER-

EVERARD.

Of blyk te geeven van myn oogmerk. Ja, zonder teken
ARSENNE *de vader.*

Ga dan heen;
 Ik zal u volgen... Maar... Dit is niet raadzaam, neen.
Opstaande.

Laat my begaan.

Tegen Laura.

Ik zal terstond weêr by u komen

Myn dochter...

LAURA zich voor de deur stellende.

Wat toch hebt gy beide voorgenomen?...
 Myn Vader... Everard... Waargaat gy heen?... Wat smart

Wat onrust ondervindt, ter deezer uur, myn hart? (zen
 Gy jaagt me een' doodschrik aan... Myn broeder.. in uw we-
 En houding kan ik iets, iets zeer verschriklyks leezen.
 ô Hemel! wat is hem bejegend? Och wat baart
 Zyn komst verschrikking! Wat ontmoette u?

EVERARD.

Zyt bedaard.

LAURA.

Ik kan 't niet zyn. Helaas! Moet ik me niet verwonderen,
 Dat gy u beide, zo ontydig, af wilt zonderen?
 'kGeloof uw woorden niet... 'kVoorfpiel een zwaar verdriet.

EVERARD.

Waarom verdien ik thans uw goed betrouwen niet?
 Kan ik uw' vader niet iets heimlyks moeten zeggen?
 En waarom zo ontroerd?

LAURA.

Heb ik dit nütteleggen
 Myn broeder, daar elk ziet, hoe duidlyk uw gelaat
 De zorg, die in uw hart verschooden is, verraadt?
 Och gy moogt veilig 'nu gy 't hart my hebt doen breeken,
 Van alles, wat u ook mag zyn bejegend, spreken.

Eerste Bedryf.

B

EVER-

EVERARD.

Myn zuster, wat toch wilt, wat vordert gy, dat ik
Uzegg', daar reeds uw hart doordrongen is van ierik?

Z E S D E T O O N E E L.

ARSENNE *de vader*, LAURA, SUZANNA,
EVERARD, MENANCOURT, *een Dienaar*.

MENANCOURT, *zeer ontroerd*.
Myn Everard, hebt gy Arsenne alreeds vernomen?
Zoudt gy reeds weten... Wy, wy zyn ontroerd. . Wy
Myn vader zondt my hier.. Bericht me toch.. (schroomen..
EVERARD *hem te vergeefs eenige tekenen
geevende, om te zwygen*.

Hoe ik?

MENANCOURT.

ô Ja, bevryd ons toch, indien gy kunt, van schrik
En angsten!.. Naar men zegt, hebt gy bericht ontvangen
Van eenig onheil in Parys; och wy verlangen..

LAURA.

Een onheil... In Parys! ..

SUZANNA *Laura ondersteunende*.

Waarom trekt ge u ditaan?

ARSENNE *de vader*.

Spreek Everard en laat ons niet verlegen staan.
De ierik verzwaart zelfs, door verbeelding, de ongelukken.
Verbeelding kan het hart, meer dan 'tgeval zelf, drukken.
Spreek.

EVERARD.

't Zou ook vruchtloos zyn, dat ik u het gevaar
Vermomdde, en het gewigt der zaak weegt my te zwaar.
Weet dan...

Hy wederhoudt zich.

AR-

T O O N E E L S P E L . 19

ARSENNE *de vader.*

Spreek, Everard .. Gy maakt my zeer verslagen.

EVERARD.

Ik sidder .. Kan ik wel?..

*Hy neemt den een en ander by de hand, en zegt
zeer zacht.*

Hoe zyn wy te beklaagen!

Men zegt dat in Parys een gruwelyk verraad
Gepleegd is ...

LAURA.

'k Beef van angst.

EVERARD.

En dat men door een daad,

Die nimmer is gehoord, dien vrede heeft gefchonden,
Waar onze broeders zich zo veilig by bevonden,
Gelyk het fcheen. Men spreekt van nachtverraad, van moord
En fchending, gruwlen, die men nimmer heeft gehoord.
De een zegt, dat men deez' nacht, als dollen moordenaaren,
Alle onze broeders, die, zo 't fcheen, nu veilig waren,
In hunne bedden heeft vermoord en overmand.
Een ander zegt, dat men hun huizen heeft verbrand,
En dat men, door 't bevel des konings voortgedreeven,
Den zeeheld Coligny beroofd heeft van het leeven.

ARSENNE *de vader.*

*Zyne hand met drift uit die van Everard trek-
kende en op eene nadrukkelyke wyze.*

Op koninglyk bevel heeft men deez' held vermoord!...
Geloof het niet, myn kind, fchoon gy 't verhaalen hoort.
't Is — 't is onmogelyk ... Dit zou de vorst gebiedien!
Zo wreed een gruwel zou op zyn bevel gefchiedien!
Gaf hy ons niet zyn woord, zyn vorfelyk woord te pand?
In wien heeft toch zo fmoed een neiging de overhand,
Dat hy dien laster gaat verzinnen en verbreiden!
Myn Everard... Zyt gy niet beter te onderscheiden
Van 't ligtgeloovig graauw, dan dat ge een zaak gelooft
En meldt, die van den fchyn van waarheid is beroofd?

Eerfte Bedryf.

B 2

EVERARD

EVERARD

Ik mogt in 't midden van die vyanden verkeeren.
 'k Zag van naby het hof... Toen heb ik mogen leeren,
 Wat men van hunne trouw en gunst te wachten heeft.

LAURA.

o Voorgevoelens, die ik vruchtloos heb weêrstreefd,
 Toen ik, zo menigmaal, u voelde 't hart verſcheuren,
 Zoudt gy voortſpellers zyn van 't geen 'er moest gebeuren?
 Suzanna, och verlaat, begeef me niet!

ARSENNE *de vader.*

Zoudt gy

Gelooven?

LAURA.

Och, ik ſterf, indien ik dacht, dat hy...

ARSENNE *de vader.*

Geloof me, op aarde zyn zo gruw'lyk geen gedrochten...
 Een jeugdig koning zou, verzeld van omgekochten,
 Van moordenaaren en, verborgen door een ſchyn
 Van vriendschap, tevens beul en vorst der volken zyn!
 Hy zou zyn' onderdaan omhelzen, vriendlyk nooden
 En feest doen vieren, om hem gruwelyk te dooden,
 Op 't einde van het feest!... Hoe, blyk op blyk van gunst,
 Zo veel beloſten zou men dan alleen, door kunst
 Van veinzery en haat, ſlegts hebben uitgevonden
 Om ons te vleijen en daar na het hart te wonden!...

EVERARD.

De hemel geeve dat dit doodlyk nieuws verdicht,
 Uit haat, verzonnen zy, en voor de waarheid zwicht!...
 Ik ondertusichen ben, tot in myn ziel, verlegen.
 Ik ken my zelve niet... Ik weet niets te overweegen.
 Myn waarde Arsenne, vriend en broeder, myn verdriet
 Is onuitspreeklyk, als ik denk, dat ik u liet
 In die gevloekte ſtad met onze dierbre moeder
 En....

SUZANNA.

Zwyg toch onbedachte! Ontzie haar!

LAU-

T O O N E E L S P E L. 21

LAURA.

Is het op deze wys, dat gy me troost verleent!
 δ Myn broeder,

EVERARD.

Neen, waarde zuster, neen, ... 'k Vergat u ... Zogy meent...
 Maar 'k deed u, te onbedacht, myn bang vermoeden hooren.
 Kom laten wy veeleer het wreed gerucht veritooren,
 En stouter afgaan op de gissing en den raad
 Des ouden vaders. Ik verbeeld me en maak reeds staat,
 Arsenne, binnen kort, gezond en bly te aanschouwen.

LAURA.

δ Wreeddaard, op wat troost wilt gy, dat ik zal bouwen.
 Gy zoekt me door een hoop, die gy zelfs nier bezit,
 Te paaijen. 't Eenigst dat my troosten zal, is dit,
 Te weten, de aankomst van myn' ega.

EVERARD *heimelyk zuchtende.*

Het vermogen

Des hemels kan een moord zo gruwlyk niet gedoojen.

ARSENNE *de vader.*

Neen zeker niet... Men gaat, al haat men nog zo sterk,
 In koelen bloede nooit zo gruwelyk te werk,
 'k heb onze kerkparty het zwaerd wel op zien heffen,
 Om ons, als waren wy hun vyanden, te treffen;
 Maar dit gebeurde ons op het slagveld... 't Zy hoe 't zy,
 Men zegge wat men willeen goedvinde, ik voor my
 Heb, zo te Moncontour als arnac, hen te moedig
 Te stout zien stryden, om hen aan een feit zo bloedig,
 Zo gruwelyk, zo wreed, thans te verdenken, neen...
 Maar wie verzon een werk, zo vol afschuwlykheid?
 Wie heeft het uitgestrooid?... Een booswicht, aangedreeven
 Door een' doemwaarden lust, om ieder te doen beeven
 En 't hart te wonden, heeft voorzeker, een bericht,
 Zo zeer verschrikkelyk en ongegrond, verdicht...
 Hoe dikwyls hebbe ik niet, door zaaken, niet te tellen
 Niet noemenswaard, een ryk in rep en roer zien stellen!..
 Wat meer is, zou het nu voor 't eerste zyn, myn kind,

Eerste Bedryf.

B 3

Dat

Dat gy u door een valsch gerucht bedroogen vindt?

LAURA.

Helaas! een kwaad gerucht werdt zelden valsch bevonden.

ARSENNE *de vader, tegen Everard.*

Maar, wien zyt gy ontmoet? Wie heeft zich onderwonden,
Uw hartte grieven, door zulke eene tyding, zeg?

EVERARD.

Turinge is de eerste, dien 'k ontmoet ben op den weg,
En die my 't yslyk nieuws vertelde: daar op kwamen
Clévard en Dugas, daar wy 't zelfde van vernamen.
En nog veele andren.

LAURA.

Nog veele andren! 't Is wel waar.

Zo veel getuigen... Och myn vader, 't spreekt te klaar.

ARSENNE *de vader.*

Ik ga, op staanden voet, naar 't een en ander vraagen.
Ik kan 't verhaal, dat ik hier hoor, niet meer verdraagen.
Ik weet waar ik moet gaan, om, door iets meer dan schyn,
Van deze zaak, en waar ze uit vloeit, bericht te zyn.
Ik hoop u schielyk, op het klaarste, te overtuigen,
Dat dit bericht niet slechts ten eenenmaale in duigen
Zal vallen, maar dat zelfs voor die gebeurtenis
Noch vrees noch angst, en zelfs geen schyn van kommer is.

LAURA.

Ik wil u volgen met Suzanna...

ARSENNE *de vader.*

Wil toch blijven!

Laat al te groote smarte uw oordeel niet verdryven!
Zorg, dat ze tot geen' hoon kan strekken aan natuur
En menschlykheid!... Ik ben weér by u, binnen 't uur.

LAURA

Zoude ik niet klaagen, na al 't geen ik kom te hooren!...
Arsenne! Arsenne! och welk een lot is u beschooren.

ARSENNE *de vader, haar by de handneemende*

Myn waarde dochter, zo 'k geloof sloeg aan 't bericht;
Was my het leeven een ondraagelyk gewigt,

'kZou

Ik Zou niet wenschen, dan, in zo veele ongelukken,
Ter dezer plaauze, u, voor het laatst, de hand te drukken,
Dan hier te sterven, en, op dien geduchten stond,
Te sterven, met den naam uws ega's in den mond.

Z E V E N D E T O O N E E L.

ARSENNE *de vader*, LAURA, SUZANNA,
EVERARD, MENANCOURT, THE-
VENIN, *een Dienaar, eenige Prote-*
stanten.

T H E V E N I N.

Eerwaarde Arsenne, ons hart is door de smart verwonnen.
Wy weeten niet, wat hier het raadzaamst word begonnen!
Is 't onheil, dat men hoort, gegrond, of is 't verdicht?
Waar is uw zoon? Hy zou ons beter onderricht,
Dan iemand, geeven... Onze ontroering kent geen paalen,

A R S E N N E *de vader.*

Gelooft, myn heeren, dat al 't geen men hoort verhaalen,
Ten aanzien van 't geval — van die gebeurtenis,
Zeer onwaarschynelyk, althans zeer duister is,
En dat wy beter doen, te twyffelen, dan zaaken
Van die natuur, aan elk met drijf, bekend te maaken.
't Gevolg van het verhaal zou mooglyk ons tot schand
Verstrekken

T H E V E N I N.

Het gerucht neemt merklyk de overhand,
Maar 't schynt ons echter nog aan geene hoop te ontbrecken.
Ik hoor het een gerucht door 't ander tegenspreeken.

A R S E N N E *de vader, op eene blymoedige wyze.*

Ja, dat geloof ik wel.

T e g e n L a u r a.

Verstaat gy wat hy zegt?

Het een gerucht wordt door het ander wederlegt.
Wel haast zal het verhaal, hoe waar het ook moog' schynen,
Als een verdichtzel en gelyk de rook veruynen.

Eerste Bedryf.

B 4

T H E -

THEVENIN.

De hemel geeve 't 'k Heb een' bloedvriend in de stad
Dien ik bemijn.

EERSTE PROTESTANT.

Enik myn' vader.

TWEDE PROTESTANT.

Ik myn' schat,

Myn kinderen.

DERDE PROTESTANT.

En ik myn' broeder.

EVERARD, *een dezer Protestanten omhelzende.*

Och myn vrienden,

Bleef het slechts by den angst waarin wy ons bevinden...!

ARSENNE *de vader.*

Ik bid u, draagt toch zorg, dat gy geen misdaen doet,

En loopt de wanhoop niet zo yvig te gemoet!

Wy kunnen ons op het gerucht nog niet verlaten.

De wanhoopzal, 't gerucht 't zy waar of valsch, niet baaten.

Dat men zich moedig toon' nog slechts een oogenblik,

En wy, wy zullen 'teind verneemen van den schrik,

Die ons, waarschynelyk, ten onrecht heeft doen beeven.

Ik ga op weg, om my berichten te doen geeven

Van ieder reiziger; Gy zyt te veel beducht... (gerucht.

Straks zult ge u schaamen, dat ge uw oor leende aan 't

LAURA, *Arsenne den vader by de hand
neemende.*

Ik volg u, waar gy gaat, om nevens u te hooren,

Wat lot de hemel aan ons allen heeft beschooren.

Maar zo het wreed bericht bevestigd worde... O Dat

Ik dan nooit wederkeer' in deez rampzaalge stad!

Einde van het Eerste Bedryf.

TWE-

T W E E D E B E D R Y F.

E E R S T E T O O N E E L.

LAURA. SUZANNA.

Laura komt, zeer bleek, ongekapt, met beschreide oogen, en haare uitgebreide armen ten hemel heffende, op het tooneel: haar gang is ongeregeld en woest, als die van een wanhoopend mensch. Zy werpt zich in een leuningstoel neder, hangende met haar geheel lichaam over een der armen. Suzanna volgt haar en knielt by den stoel, om haar te ondersteunen. Laura laat het hoofd hangen op den schouder van Suzanna, en volhardt, eenige oogenblikken, in een treurig stilzwygen.

LAURA.

Laat my toch over aan myn hartzeer en myn lyden:
 't Is vruchteloos myn angst en droefheid te beïtryden..
 Myn toevlucht is alleen geleege in den dood...
 ô Myne moeder!... ô Myn dierbaar echtgenoot!...
 Hebt gy 't niet aangehoord?... De ontzinde moordenaaren
 Verboden, dat men kunne of ouderdom zou spaaren.
 De vrede daalde met de onnozelheid in 't graf.
 Men nam my alles, wat my na ter hart ging, af.
 Myn hoop is eens vooral, ter dezer uur, verdweenen...
Na eenig stilzwygen.

ô Hemel, gy, die weet, om wien myne oogen weenen,
 Voor wien ik smeekte... ô Gy, die 't al beschikt op aard,
 Leeft myn Arsenne nog?.. Heeft hem uw arm bewaard,
 En aan zyn moordenaars ontweïdigd?... Durve ik denken,
 Dat my uw goedheid zulk een gunst zou willen schenken?
 Hoe onvermoëid, met hoe veel hartlykheid, zou ik

Tweede Bedryf.   B 5   U

U looven!... Tref me vry door alles, wat men schriek
 En angst en hartzeer noemt. 'k Zal 't al geduldig draagen.
 Ik zal ootmoedig zyn, en lyden zonder klaagen.
 Maar och! gedoog toch niet, indien het wezen kan,
 Dat men me, op deeze wys, beroove van myn' man!
Zy zeigt in haare voorrige houding neder.

T W E E D E T O O N E E L.

LAURA, SUZANNA, ARSENNE de vader,
 EVERARD, THEVENIN.

*Arsenne de vader, ondersteund door Thevenin en gevolgd
 van Everard, nadert Laura, op eene zeer omzich-
 tige wyze. Zy beschouwen haar vervolgens alle
 drie, in een diep stilzwygen.*

Dat myne smart my haast berooven mogt van 't leeven!
 'k Zou u, ô bloedige aarde, uit al myn hart, begeeven...
 Verschrikkelyke dag!... Wie koos, in myn verdriet,
 't Ontydig sterven voor 't ellendig leeven niet!
 Nu mag ik, die het juk der rampen niet kan draagen,
 My van den langen tyd myns leevens wel beklaagen!

LAURA.

ô Myne moeder!... ô Myn maagschap!... En ô gy,
 Voor wien ik sterf van angst!

ARSENNE de vader.

Dat dit ons noodlot zy

Myn dochter! Laaten wy de onnoosle martelaaren
 Van ons geloof, die reeds vermoord zyn, evenaaren...
 Neen frankryk, al te zeer vereeuwigd door zyn' heer
 In christenbloed, is thans ons vaderland niet meer.
 ô Gy, wier edel bloed, door staatkunde, is vergooten,
 Haalt my tot u, als een van uwe lotgenooten!...
 Maar gy, ô Coligny! vergeef myn tederheid,

Dat

Dat ik myn' zoon beweende, eer ik u heb beschreid!

LAURA.

Ik heb myn' waardsten schat, waarschynelyk, verlooren
En mag niet sterven! Och wat lot is my beschooren!

EVERARD

Och, waarom bleef ik niet in die rampzaalge stad!
Dan hadde ik, voor het minst, het voorrecht nog gehad,
Myn vrienden in den nood te helpen, of myn leeven
Ten doel van staatkunde en het bygeloof te geeven;
Dan was myn lot zo wreed, zo onverdraaglyk niet...
Arsenne, zo men u, met andren, 't hart doorsliet,
Zo ge, in dien naaren nacht, ook om moogt zyn gekomen,
Heb ik alleen uw zaak, ter wraake, op my genomen....
Zo edel, zo getrouw een broeder... Zo men hem
Ontzield hebbe in dien nacht... Ik geeve u myne stem
En zweer by uwe trouw mynzuster, 'k zal hem wreeken.

Op eene treurige wyze.

't Zal u aan broeder dan, zo wel als man ontbreeken...
Beeft moordenaars van dien beminden broeder, beeft!
Gy hebt all' de offers, die gy zocht, niet overleefd.
Gy hebt nog een' van 't wreed vermoord geslagt vergeeten
Te dooden, die, als gy, zich 't moorden zal vermeeten...
Maar... wat gerucht...

Eenige Protestanten zyn aan de deur. Zy openen dezelve zeer schielyk, en plaats maakende, om Arsenne te laten inkomen, roepen zy Arsenne, Arsenne.

Laura keert zich om, en vertoont een gelaat, waar op de aandoeningen van haar hart zyn te leezen. Alle de overige perfoonen zyn in beweeging.

D E R D E T O O N E E L.

L A U R A , S U Z A N N A , A R S E N N E *de vader,*
E V E R A R D , T H E V E N I N , A R S E N -
N E *de zoon.*

A R S E N N E *de zoon.*

*Hy komt ongeregelden zeer woest
in het vertrek, en omhelst, als
in het voorbygaan, zyn vader en
Everard.*

V a d e r ! . . . V r i n d ! . . .

A R S E N N E *de vader.*

M y n z o o n ! . . .

E V E R A R D .

M y n b r o e d e r !

A R S E N N E *de zoon, in de armen van Laura,
en met eene zeer zwakke stem.*

O c h ! m y n l i e f ! m y n L a u r a , v i n d ,

V i n d i k u n o g e e n s w e e r ! . . .

L A U R A .

G y l e e f t n o g , e n m y n e o o g e n

B e s c h o u w e n u ! . . .

*met een nederhangend hoofd en in
de tederste aandoening.*

G y z y t u w m o o r d e n a a r s o n t t o o g e n ! . . .

I k s t e r f v a n v r e u g d e . . .

*Zy houden zich nog eenige oogenblikken
omhelst. Laura onttrekt zich aan
zyne armen en doet hem zitten.*

A R S E N N E *de vader, met de grootste
vervoering.*

I k d a n k u w z o r g , u w g u n s t e n t r o u w

O H e m e l , d a t i k m y n ' b e m i n d e n z o o n a a n s c h o u w !

E V E R -

EVERARD. (wonder
Wy zien u weder!... Spreek myn halsvriend! Door wat
Zyt gy 't gevaar ontgaan?... Men vindt u dan niet onder
De meenigte, die men door het vervloekte itaal.

ARSENNE *de zoon, met uitgebreide
armen, en in de sterkste vervoering.*
O Myne vrienden! gunt my, dat ik ademhaal!...

EVERARD *na eenig stilzwygen.*
Zeg ons alleen, zaagt gy de snoode onmenschykheden
Van dien rampzaalgen nacht?

ARSENNE *de zoon, driftig opstaande en
Everard zyn gewaad toonende.*
Zie, wat ik heb geleden.

Beschouw myn kleedren eens!..., en gis, door 't geen gy ziet.
LAURA, *neemt hem onder den arm en
bezichtigigt zyne kleederen.*

Helaas, gy druipt van bloed!...
ARSENNE *de zoon, tegen Laura.*
Maar 'tis het myne niet.

't Is dat van uwen oom, uw moeder, uwe vrienden,
En allen, die met my zich durfden onderwinden,
Zich te verdedigen...

LAURA *ontroerd.*
Wat gruwelyke zaak!

Zo braaf een vrouw...
ARSENNE *de zoon.*
En voor myne oogen....

EVERARD *in eene woedende houding over
het tooneel gaande.*

Hemel! wraak!
Wraak vordert dit bedryf.. Gy moet myn moeder wrecken.

ARSENNE *de vader, aan de zyde van
Laura nederzeigende.*

Elk volgend uur zal 't aan geen' nieuwen ramp ontbreeken.
Hoe deerlyk is ons lot!... Zyn we, in dien naaren nacht,
Dan, uit der menschen, in der duivlen ryk gebragt?

Tweede Bedryf.

AR-

ARSENNE *de zoon.*

Men heeft aan 't hof, dien vloek der natie, de yslykheden,
De gruwelen, die ik uit zag voeren, kunnen smeeden.
De straaten van Parys zyn nat van christenbloed.
De moordenaaren zyn onmenschelyk verwoed.
Na 't moorden schynt hun haat nog weinig te bezwyken.
Want, na 't vermoorden zelfs, vertrappt men nog de lyken.

EVERARD.

Verhaal ons alles...k Ben bedaarder.. Ga vry voort.

ARSENNE *de zoon.*

Het zo verfoeilijk feest bedekte dezen moord.
Men heeft het vonnis van der protestanten leeven,
Toen men den vrede inschyn ging teeknen, onderschree-
Die laste moordenaars... Zy gaavèn ons de hand, (ven.
Wanneer men in den nacht van een ging, tot een pand
Van vriendschap.. Wie zou erg uit zulk een' handel raapen?
Men wenschte ons goeden nacht.. Wy gingen zorgloos slaa-
(pen....

Maar slapen niet zeer lang.. Mendrong, doorwoest geweld,
De deuren in, en die zich voordeedt, werdt geveld.

EVERARD.

Maar. gy? Hoe zyt gy toch hun dollè woede ontkomen?..

ARSENNE *de zoon.*

Ik weet het niet... Ik heb myn' weg en vlugt genomen
Schier dwars door fakkelen, door pookèn, beeken bloeds,
Onmenschte moordenaars, die't feit met zo veel spoeds
Als woede, pleegden, en my mogelyk niet zagen,
Door eene opstapeling van dooden, die'er lagen...
De schrik en woestheid, die met alles ging gepaard,
Is veelligt de oorzaak, dat ik levee... Ik ben bewaard,
Als door een wonder.

EVERARD.

Mogt u dit alleen gebeuren,

En aan myn maagfchap niet!

AR

ARSENNE de zoon, op eene wanhoopende wyze.

Verwyt me, door dit treuren

Geen' rampspoed, die myn hart zo onverdraaglyk is.
 Vraag liest, hoe 't moglyk zy, dat die gebeurtenis
 Nog eenig ſchepzel in Parys heeft nagelaaten! ...
 De dood was overal, in huizen en in ſtraaten...
 Ik dring op ieder aan, die op my let en dringt,
 En ſtrukel, door een hoop van ſtervenden omringd;
 Ik voel in 't ronde en tast en raak ſchier niets dan lyken
 Of wreed gewonden, die, beroofd van bloed, bezwyken.
 De ſchrik en akligheid benevelt my... Men laat,
 My houdende voor dood, my liggen in dien ſtaat.
 Ik kom, in 't eind weér, tot my zelv', en ſla myne oogen,
 Vol doodelyken ſchrik, en door en door bewoogen,
 In 't ronde... Ik richt my op.. Ik vlucht, en op die wyz'
 Schynt het als of ik uit myn maagſchaps graf verryz'.
 Ik dwaale door de ſtad. 't Bebloed geweer, myn bairen,
 Van ſchrik gereezen, 't bloed der chriſtenmartelaren,
 Vermengd met ſtof en zand, en op myn kleed geſpat,
 Die allen geeven my geleide door de ſtad,
 Als een der moordenaars... Ik haatte my, myn vrienden
 Om u, die ik alleen nog ovrig heb, te vinden.

Hy valt op een ſtoel neder

LAURA tegen SUZANNA.

Zo gy myn rampspoed, ô myn waarde, oprecht beſchreidt,
 Rek dan myn leeven niet door uw gediensſtigheid.

ARSENNE de zoon, na eenig ſtilzwygen.

Ben ik wel, in de daad, ontvoerd aan die barbaaren?...
 'k Zie die gedochten, nog als voor myne oogen, waaren.
 't Is of ik de offers diens vervloekten haats nog zie,
 Verbleekt en wreed gewond... Zy volgen my, en wie
 Wie kan dit ſchouwſpel aan myne oogen thans ontrukken?

Schreiende.

Myn vader... Ik bezwyk voor 't zien dier ongelukken.

Tweede Bedryf.

LAU-

LAURA.

Gy zyt by ons myn vriend ... Myn dierbaar echtgenoot
Leef toch voor my, die van myn moeder ben ontbloot.

ARSENNE *de zoon*

Zou ik, na dat men al' myn vrienden heeft doen sneeven,
ô Mync Laura, nog op aarde kunnen leeven?
Helaas, gy zaagt de woede, en 't ysfelyke bad
Van christenbloed, als ik, niet stroomen door de stad;
Noch hoorde het geschreeuw dier beulen, noch het snikken
Der stervenden, in die ontzaglyke oogenblikken.
Gy hebt hunn' laatsten zucht, als ik, niet aangehoord.
Gy zaagt niet, hoe hun hand, wanneer het hart, doorboord,
Het laauwe bloed verloor, de doodwonde eerst omvatte,
En toen, terwyl het bloed van d' een op d' ander spatte,
Ten hoogen hemel hief, als of men zich verliet
Op wraak, en wraak begeerde... Och, dit, dit zaagt gy niet!
Ik zochthet voorrecht, in die woede, te verwerven,
Om, aan de zyde van held Coligny, te sterven;
Of voor het minst, by dien doorluchten admiraal,
Het protestantendom, ontvlooden aan het staal,
En door den schrik verspreid, zo 't kost, by een te brengen,
Maar dit kon, zo het bleek, de hemel niet gehengen,
Ik kwam 'er, en ik zag dien christelyken held,
Niet slechts vermoord, maar wreed en snood tentoongesteld.
Zyn ouderdom noch deugd kost eenige eerbied baaren.
't Was Guise, veels te wreed, om immer te evenaaren,
Die, met vermeeten voet, dorst trappen op het hoofd
Des gryzen krygsmans, van het levenslicht beroofd,
Terwyl zyn bende zich vermaakte in het onteeren
Van dien lofwaarden man...

ARSENNE *de vader*.

Die sinned kan hem niet deeren.
Die zinnelooze woede is tevens magteloos.
Die loffelyke held, geschandvlekt, voor een poos,
Is, onder 't woeden van zyn dollen moordenaaren,
Als in een zegepraal, ten hemel opgevaaren.

Ak.

ARSENNE *de zoon.*

Zoudt gy verwachten, dat, in 'tpriesterlyk gewaad,
 De grootste wreedheid zich vertoonen zoude op straat?
 Zoudt gy hen, die zo woest een bende opstookte in't woeden,
 Wel aan hun dragt en naam, zo snood een volk vermoeden?
 't Losbandig graauw werdthier ten wreeden moord geleid
 Door leden van de kerk, de roomfche geestlykheid,
 Die, en op 's pauzen last, uit hunne donkre hoeken
 Als losgebroken, ons en onzen godsdienst vloeken,
 En aan hun eerloos hof, doorhelsch vergift gevoed,
 Onmenschlyk haaken naar der medechristnen bloed...
 Een wreede blydschap is te leezen uit hunne oogen.
 Zy toonen in het minst genaë noch mededoogen,
 Maar wyzen met de hand, waar in de christenvaen
 Gedraagen wordt, aan 't graauw, 't gevonnisd offer aan;
 Terwyl ze, op dat het aan geen moorders moge ontbreken,
 De protestanten, met hunne andre hand, doorsteeken...
 Zy blaazen het gemeen, dat, in hun wreeden zin,
 Den moord te traag verricht, meer moed, meer wreedheid in,
 En dat wel, in den naam ven hemel en van koning;
 Dan, op dat toch het graauw niet twyffele aan belooning,
 Maar elk om stryd zich weer', verheffen zy de hand,
 Zo nat van christenbloed, en leggen, als een pand
 Van zegen, haar op 't hoofd van hem, die 't selfste woedde.
 Zo ondersteunt men 't graauw, dat, afgemat en moede,
 Van zo veel gruwelen te pleegen, schier bezwykt...
 Maar is 'er wreedheid, waar voor deze wreedheid wykt,
 Wel uit te denken?... 'k Zag, met doodelyke ontroering,
 Hoe 'teene kind, door woord en voorbeeld in vervoering
 Gebragt, het ander kind, dat naauwlyks 't daglicht zag.
 Vermoordde, daar het in de wieg te slaapen lag.

EVERARD *over het tooneel waarende.*

Wat schildery!... Ging dus de onnozelmheit verlooren,
 En liet ge, ô hemel, toen uw' donder nog niet hooren?

ARSENNE *de zoon.*

Voorts ging ik langs de seine, en zie haar rood van bloed,
Tweede Bedayf C Ver

Vervuld met lyken!... Ik begeef me, in allen spoed,
 Voor by de louvre, en zie en hoor geheele troepen
 Van menschen, aan 't paleis des konings, deerlyk roepen
 Om bystand in 't gevaar... Dat al vergeefsch; hun finart
 En jammen treft het oor, maar geenzins Karels hart.
 Wat zegge ik!... Daar ter plaats, daar was 't, of die barlaaren
 Als in hun zegepraal en meer onmenschlyk waren.
 Ik zag 'er, zo ik dacht, meer fakkelen.... Mischien,
 Om uitgebreider moord in heldrer licht te zien...
 De koning zag gerust der christnen bloed vergieten.
 Zyn hofoldaaten slaan, 'tgeen de andren overlieten;
 Zy vellen, zonder schroom, het weer- en hooploos volk,
 Hier met verheven piek, daar met verborgen dolk;
 Terwyl de wreede vorst en zyn ontaarde broeder,
 Zo onderworpen aan de onedle en snoode moeder
 In eene ontaarde vreugd, de wreede tyranny,
 Niet slegts beschouwen van de hooge gaandery,
 Maar, om zich, in de daad, onmenschlyk te gedraagen,
 De Hugenootten, die om hulp en bystand vraagen,
 Terwyl ze sinecken, zelf vermoorden....

ARSENNE *de vader.*

Ga niet voort..

Ik kan 't niet dulden..?k Heb reeds veels te veel gehoord.

EVERARD.

En dezen, die ons dus van goed en bloed beroofden,
 Jadezen noemt men nog de wettige opperhoofden.

Na eenig stilzwygen.

Myn vriendert, nu hebt gy dat naar bericht verstaan...
 De priesters hitsten 't volk tot roof en manslag aan.
 De moord is uit het hof van Rome 'teerst gezonden.
 En Medicis aan dat onmenschlyk hof verbonden,
 En als vergiftigd door dien luchtsfleck, heeft een kracht,
 Een soort van gruwlen in dit koningryk gebragt, (de...
 Waar van men zelfs den naam niet wist, eer men haar ken-
 Hoe! zullen wy, te laf geduldig in de ellende,
 Die gru wlen ongestraft zien pleegen, en veelligt,
 Beleeven, dat men die nog eens, op nieuw, verricht?...
 Wf

Wy hebben hier voor't minste, indien men zich wil wree-
 Een van die monsters, die, in 's hemels naam, en teken (ken,
 En zegen geeven voor het moorden, aan't gemeen,
 En die geen menschen zyn dan in gedaante alleen.

ARSENNE de zoon, zittende.

Men heeft de fakkels voor de ontzinde moordenaaren
 Ontstoken aan het vuur der snood ontwyde altaaren.

EVERARD.

Myn bloed is in één drift tot wraaklust, die...

*ARSENNE de zoon, schielijk opstaande, Everard
 sterk aantziende en hem by de hand neemende.*

Welaan....

Laat ons grootmoedig het gedreigd gevaar ontgaan,
 En eer de moordenaars nog verder zegepraalen,
 Den eenen moord ook met den andren moord betaalen...
 De hoofden, die het volk aanhitsten, moeten wy
 Het eerste straffen...

*LAURA beide van een scheidende, en zich
 tuschen beide stellende.*

Och! ik bidde u, hoor naar my!

Denk! liever, om u zelv' en ons, aan de ongelukken,
 Waardoor ons maagschap ons ontnomen is, te ontrukken...
 Vergeet ge, dat gy, door des hemels gunst en trouw,
 Voor ons bewaard zyt!... Zie uw vader aan en vrouw!
 Laat ons toch, eer wy hier het leeven ook verliezen,
 In plaats van ydle wraak een zekre vlucht verkiezen...
 Wie kan ons zeggen of het doodlyk ongeval,
 Dat onze vrienden trof, ons ook niet treffen zal?
 Een ydle moed is dwaas en roekeloos te noemen...
 Laat ons op geene drift, zo onvoorzichtig, roemen,
 Of die volbrengen... Neen, geloof, dat het geweld
 Der gruwelen, die gy gezien hebt en verteld,
 Wanneer de hemel, door der omgebrachten zuchten,
 Zal zyn bewoogen, nooit zyn wraakz waerd zal ontvluch-
 Laat hem de zorg der straf dan overig.

Tweede Bedryf.

C 2

(ten.
 AR.

ARSENNE *de vader.*

ô Ja,

Volg eenen raad, zo goed en zo voorzichtig, na...
 Gy hoort niet meer u zelv' alléén toe, maar uw leeven
 Hebt ge, als een eigendom des echts, uw vrouw gegeven,
 Zy wil, dat gy het zult beveiligen; welaan,
 Toon, dat gy haar behoort... Vlucht met haar hier van daan...
 En rust niet eer ge u acht in veiligheid te wezen.
 'k Zal schielyk by u zyn... Ga... Wil voor my niet vreezen.

LAURA.

'k Zal u geen oogenblik begeeven, in den nood.
 In uw behoud beflaat het onze...

ARSENNE *de vader.*

Neen; de dood

Dien 'k ieder uur verwacht, kan my niets doen verliezen,
 Dan weinig dagen, die ik dwaaslyk zou verkiezen
 Te leeven, zo ik konde in tegenpoed en leed...
 Ik bid u ga toch heen... Vertoef hier niet... Vergeet
 Uw' vader... Vlucht... Ontga den moorder en beroover
 Van ons geslacht en goed... Vlucht, .. Steek naar england
 En zeg een vaderland, waar bygeloof het bloed (over.
 Der beste burgren stort, vaarwel...

ARSENNE *de zoon.*

Hoe! vindt gy goed

Myn vader dat ik vluchte, en zonder myne vrienden?
 En zonder u? Wie zou dien voorslag billyk vinden?
 Zou 'k onze broeders, in hunn' zorgelyken staat,
 Onzeker, beevende in hun huizen, aan den haat,
 De wraak en woede, die de pook reeds opgeheven,
 En hen veroordeeld heeft, zo laf, ten offer geeven?
 Neen; zo ik vluchten zal; zo wil ik, met wat schyn
 Gy 't anders beter keurt, volstrekt de laatste zyn.
 Ik stel meer prys, om hen, in het gevaar te strekken
 Ten toevlucht, dan my zelv'.

ARSENNE *de vader.*

Ik zal ook wel vertrekken,
 Maar

Maar elk van ons moet zich van eenen anderen weg
Bedienen, om daarna, met raad en overleg,
By een te komen. De een volg d'ander...

ARSENNE *de zoon.*

Neen myn vader,
Wy zyn in 't zelfde lot... De nood raakt ons te gader;
Dat men dan in 't gevaar, als waare broeders, deel!
Is 't in een tyditip, zo ontzaggelyk, te veel
Van onzen plicht gevergd, dat men zyn ramp en tevens
Dien zyner vrienden draag?... Wy, in 't gevaar des levens,
Wy hebben eene zaak... Men draag haar onderling...
Maar neen. . Ik, die den dolk der moordenaars ontging,
Ik heb myn vrienden al te onmenschlyk om zien komen...
'k Weet, hoe men sterven moet.. Zou ik myn' vyand schroo-
Gy, en myne echtgenooten en zuster, gy alleen (men?...
Moogt vluchten... Haare kunne... Uw ouderdom... Ga heen
Myn vader... 't Voegt aan my...

VIERDE TOONEEL.

LAURA, SUZANNA, ARSENNE *de vader,*
ARSENNE *de zoon,* EVERARD, THE-
VENIN, CLEVARDE en eenige andere
protestanten, die, te gelyk met Cleward,
intreedden.

CLEVARDE *op eene treurige en klaagende wyze.*

Myn waarde rampgenooten,
Zie nu den dag, waar op onmenschlyk is beslooten,
Om ons te moorden...

ARSENNE *de zoon.*

Wat bericht gy?...

CLEVARDE *tegens Arsenne de zoon.*

Vly u niet

Dat gy, parys ontgaan, u daarom veilig ziet.

Tweede Acte af. C 3

De

De woede zal zich tot die hoofdstad niet bepaalen.
 Zy wil uit al het ryk gevonnide offers haalen.
 Wy allen zyn alreeds veroordeeld... Deeze stad
 Moet, even als parys veranderen in een bad
 Van christenbloed.. Datvuur van woede, aan 'thof ontstoken,
 Is, t' onzen ondergang, tot hier toe doorgebroken.

LAURA.

Waarom vertoeven wy dan langer, nu 't gevaar
 Zo algemeen is?... Laat ons saamen vluchten!

CLEVAR.

Waar, (ten^d

Waarheenen zal men, om den moord te ontkomen, vluch-
 Waar kan men gaan... Ik was, zo my niet stondt te duchten,
 Dat ik den vyand, waar ik vluchtte, vinden zou,
 Ik was hier reeds van daan... Daar is geen kans mevrouw.
 De poorten zyn alreeds geslooten. Op de wegen
 Staan's konings troepen elk, die zoekt te vluchten, tegen...
 Het Guarnisoen der stad is langs de muur en wal
 Geschaard, op dat geen mensch den dood ontkomen zal...

*Hier worden trommels en het gelui
 der klokken gehoord.*

Hoort gy de trommels, noch de torenklokken luiden...
 Wat kan dit anders, dan ons aller dood beduiden?...

Eenige Protestanten.

Waar zal men vluchten.

*Zy drukken allen, door onderscheidenge-
 baerden, den schrik uit, waar in
 zy zich bevinden.*

CLEVAR.

Daar is geene ontkoming, neen.

De roomsehe kerken staan reeds open voor 't gemeen,
 Dat yverig, als of 't een plechtig feest moest vieren,
 Ter kerke loopt..Helaas! hunn' houding, hunn' manieren,
 Hun fluistren, alles gaf my een gegronden schyn,
 Dat wy, wy allen ook ter dood veroordeeld zyn.
 O Myne vrienden, myn geloof- en rampgenooten,

Wat

Wat lot heeft woede en haat thans over ons beslooten!

ARSENNE *de zoon een geweer neemende, waarin elk hem navolgt.*

Dat men zich wapen'!... 't is geen tyd van vluchten meer.

Verkoopen wy, zo duur wy kunnen, bloed en eer...

Dan waar, myn lief, waar zal ik u, terwyl we ons wreeken,

Zo lang voor 't woeden van de moordenaars versteeken!

LAURA *insgelyks een geweer neemende en zich stellende aan de zyde van haar man.*

Myn moed staat aan hun woede en dolle drift gelyk.

Zy zullen zien dat ik, hoewel een vrouw, niet wyk,

Als men my, voor het geen my 't waardste is, dwingt te
(stryden.

EVERARD, *gewapend.*

Ik zal, wel verre van die beulen te vermyden,

Hun staal weêrstreeven, u verdedigen, zo lang

Ik vechten kan en in myn hart geen wonde ontfang.

ARSENNE *de zoon schryvende tegen zyn vader.*

Maar gy, myn vader, gy, my waarder dan het leeven,

Waarheen zult gy u, in dit groot gevaar begeeven...?

Wat of uw lot zal zyn!... Uw arm, welcêr zo sterk,

Is nu, door d' ouderdom, te zwak voor zulk een werk!

Gy kunt niet stryden... Och! wat zoudt gy toch bedryven?..

Dit denkbeeld doet my 't bloed in de aderen verstyven.

ARSENNE *de vader, op eene edelmoedige wyze.*

Ik acht die móordenaars myn tegenstand onwaard...

Dat zy, op dat ze dus voldoen aan hunnen aart,

De handen in het bloed eens ouden krygsmans spoelen,

En hunne woede aan my, gelyk aan andren, koelen.

Zy zullen my aan dien verschrikkelyken dag,

Door hun zo wreed gemaakt, ontrukken, en ik mag

Voor 't minst, betrouwen, dat de hemel zal gedoozen

Dat gy, myn waarde zoon, toch sluiten zult myne oogen..

Dan schoon gy stryden wilt en ik bekennen moet,

Dat gy niet zonder recht wilt stryden voor uw bloed,

Ik moet u evenwel den tegenstand ontraaden;

Tweede Bedryf.

C. 4

Hy

Hy zal ons onderling meer, dan ge u inbeeldt, schaaden,
De nood is niet te ontgaan... Dat men hem onderga
Als Coligny, en geen barbaaren tegensta!...

ARSENNE *de zoon, op eene smartelyke wyze.*
Als Coligny?... Wat naam myn vader moet ik hooren!
Die naam maakt myne ziel verwoeder dan te vooren,
Of liever deeze naam geeft my een' betren raad.

Zyn geweer wegwerpente.

Zwak werktuig myner wraak... Ik heb, in dezen staat,
Uw' dienst niet nodig... 'k Zal een beter middel vinden,
Op eene meer gemaatigde wyze.

Om u veel edeler te wrecken myne vrinden.
Ik maak my sterk alleen, en zonder dat men my,
In dezen hoogen, nood tot medehelpers zy,
De moordenaaren, hoe onmenschlyk, te doen beeven...
O Hemel! ik ontdek waarom gy my in 't leeven
Gespaard hebt... Gy bedoelde, (en 'k acht het my verplicht)
Dat ik iets anders doe... Iets edelers verricht.

EVERARD.

Wat toch bedoelt gy?

*Arsenne geeft geen antwoord. Hy bondt
zyne beide handen voor zyne oogen en gaat
heen en weder over het tooneel.*

V Y F D E T O O N E E L.

LAURA, SUZANNA, ARSENNE *de vader,*
ARSENNE *de zoon,* EVERARD, THEVE-
NIN, CLEVARD, MENANCOURT,
eenige Protestanten.

MENANCOURT, *zeer verschrikt en drifstig
inkomende.*

Waar, waar zal men troost verwerven?
Myn vrienden, laat my hier en in uw byzyn sterven...
L A U R A

LAURA.

Och Menancourt!

MENANCOURT.

Ik heb reeds alles onderstaan.

Wy kunnen, wat we ook doen hun' handen niet ontgaan.
 Zy houden ons, als of wy offerdieren waren,
 Beslooten!.. Denk niet, dat de onedele barbaaren
 Hier komen zullen, nu men op hunne aankomst wacht,
 Hun gruwlyk oogmerk eischt ontyde en donkrenacht,
 En dan, dan zullen zy, op het gegeven teken,
 By menigte, vol woede, in onze huizen breeken',
 En onze wooningen, als wy zyn overmand,
 Verbranden, en ons om doen komen in dien brand.

LAURA.

Myn vader! Och Arsenne!

MENANCOURT.

En niemant zal 'tontvlieden.

EERSTE PROTESTANT.

Zo staat ons niets te doen, dan slechts den hals te bieden
 Aan die tyrannen.

*De overige protestanten omringen Arsenne
 den vader.*

TWEEDE PROTESTANT.

Spreek en raad. ons, wat men zal

Verrichten in dien nood, dat yslyk ongeval.

ARSENNE de vader, met een gebroken stem.

Den dood al biddende en als martelaaren wachten.

'k Zie onze broeders, die onschuldige omgebragten

En wreedvermoorden, naar ons uitzien...

EERSTE PROTESTANT.

Hoe veel leed

Zyn ze allen niet ontgaan, die, eer dit feest gesmeed

En uitgevoerd werdt, zyn gestorven!...

MENANCOURT.

Nu omringen

De roomsche huichelaars, die ons naar 't leeven dingen,

Tweede Bedryf.

C 5

En

En, schoon de mond alleen den vrede pryze en preek³,
 Nooit wenschten, dat naar vrede of waare trouw geleek²,
 Den ouden bischop reeds... Zy vordren en zy hoopen²
 Het bloed van hun te zien, wier hart noch om te koopen²
 Noch te bedreigen was.

ARSENNE *de zoon, uit zyne diepe
 gepeinzen komende.*

Ga voort myn vriend, ga voort...

MENANCOURT,

Zy loopen overal en wetten, voor den moord,
 De dolken, die men hun ter hand stelde, en zy roemen
 Op gruwlen, die ze snood, in 's hemels naam, verbloemen,
 Ja, waar de menschlykheid hen nog durft tegenstaan,
 Gebruiken zy den vloek van Rome...

ARSENNE *de zoon, schielyk en onregel-
 maatig een dolk neemende.*

En zou niet... Deze dolk, myn vrienden, zal ons wreeken...
 Men moet een' vyand, die ons hoopt naar 't hart te steeken,
 Gelyk een' moordenaar, niet als een moedig held
 Bestryden, dien men acht en eert op 't oorlogsveld.
 Kom... volg my Everard...

EVERARD, *met drift.*

Ik volg u onbezweeken.

ARSENNE *de zoon, in dezelfde vervoering.*

'k Wil eerst den Bischoep het bloeddorstig hart doorsteeken;
 Het zal, hoewel gedekt door 't priesterlyke kleed,
 Zyn bloeddorst door dit staal... Zo ik bezweek...

EVERARD.

Ik weet

Uw oogmerk...

ARSENNE *de zoon.*

Met wat vreugd zou ik die daad volbrengen,
 Zo 'k all'zyn dienaars doodde, als ik zyn bloed zal plengen!

ARSENNE *de vader.*

Wat yslyk oogmerk!.. Hoor my eerst!.. Hoe onbedacht...

AR

ARSENNE *de zoon.*

Hadt gy den moord gezien van dien rampzaalgen nacht,
Gy hadt alreeds hun bloed, in eedle drift, vergooten.

EVERARD, *de hand van Arsenne den zoon
neemende.*

Ik wil u voorgaan, 't eerst des bischops hart doorstooten.

LAURA *tegen Arsenne den zoon.*

Door welk een wraak wordt gy, al te onbedacht, vervoerd?..
Zyt gy het wel, die ik hoor spreken!... Hoe ontroert
My uwe drift!..

ARSENNE *de vader.*

Myn zoon!..

LAURA *knielende.*

Heb met ons mededoogen!..

ARSENNE *de zoon, het hoofd afwendende.*

'k Ben door het recht tot wraak u allen reeds onttoogen...
Ik leef voor u niet meer... En 't is deze arm alleen,
Waar door ik nog bestaa, ter wraak van 't algemeen,
Van 't protestantendom ..

LAURA, *hem geweldiger wyze vasthoudende.*

Ik zal u niet begeeven...

Gy zyt door drift vervoerd..δWreedvaard! neem my't leeven,
Eer gy uw wraak volbrengt... Geef, geef my uw geweer,
Geef dien verborgen dolk... Ik wil hem. .

ARSENNE *de zoon, haar van zich wendende.*

Spreek niet meer...

Wat durft gy zeggen?... Gy begrypt niet...zulke panden
Voor de eer, zal niemand doen uit myn bestorven handen
Ooit rukken... Deze dolk, waarop de gruweldaad,
Door een te dierbaar bloed, ter wraak, getekend staat,
Strekt tot een eeuwig merk van 't gruwel...

LAURA.

Welke woorden!...

Een dierbaar bloed!... Welk bloed?

ARSENNE *de zoon.*

By al de wreedvermoorden

Tweede Bedryf.

(Durft

(Durft gy het vraagen!) lag uw dierbre moeder ook,
En ik rukte uit haar hart, deez' dolk, terwyl de rook
Van 't bloed... Rampzalige, weêrhoud u.. Laat my woeden,
Ik wil het harte van haar' moordenaar zien bloeden.

L A U R A .

Ik sterf.

EVERARD *hem den dolkwillende ontnemen.*

Dan hoort die dolk my, in 't byzonder, toe.
Geef my dit pand, op dat ik aan myn' pligt voldoe.

ARSENNE *de zoon, in de sterkste verwoering.*

Neen, neen, ik wil hem voor my zelv' alleen bewaaren...
Kom, laat ons gaan... Myn vriend!... Die wreede moorde-
Zy hebben my alreeds genoeg geleerd, hoe men (naaren...
Moet moorden... Kom.

EVERARD.

Ik weet niet, wie, of waar ik ben...

Waar zyn die beulen? 't Bloed der deerlyke omgebragten
Beveelt my, dat ik, stout en onvermoeid, zal trachten
Naar wraak... Ik zal 't voldoen.. In ieder priester, die
Me ontmoet, en dien ik hier aantrefte, of elders zie,
Zal ik gelooven, een dier beulen te beïchouwen...

ARSENNE *de vader, zich tegen hen stellende.*

Zo u geen traanen, geen gebeden wederhouden,
Gy zult toch, of gy moest den vader ook weêrstaan,
Ons niet verlaaten, of zo driftig van ons gaan.

EVERARD.

Weêrhoudt ons niet... Gy zult, ter wraak van onze vrenden,
Ons ook, op onze beurt, myn vader, by u vinden,
Bedeekt en rookende van 't vyandyke bloed.

ARSENNE *de vader, als onder zyn' tegen.
stand bezwykende.*

Blyf kinders... Zyt gy dan zo driftig, zo verwoed,
Dat gy een' vader voor uw voeten wilt zien sterven?...
Ik zal niet opstaan, voor dat gy me doet verwerven,
Het geen ik bidde.

Zy*

*Zyne kinders beuren hem op, en toonen alle
tekenen van ongeduld en woede.*

Hoor een' gryzaard die den dood
Reeds voor zyne ooggen ziet!... Zyn rampspoed is te groot
Dan dat hy dien nog lang, geduldig zou verdraagen;
Zyn leed berooft hem van zyne overige dagen...
Ik ken de kracht der drift die uwe ziel beroert;
Ik merk te wel wat woede en wanhoop u vervoerd;
Maar och, myn zoon, wat kan, wat zal de wraak u geeven?
Kan ze onze vrienden, die ontzield zyn, doen herleeven?
Helaas! al wat ze kan, is, dat ze alleen den moed
Der moordenaaren, meer ontzind maakt en verwoed.
De onmagtige moet voor geweld en onrecht bukken,
Terwyl zich de overmagt verheft op gruwelftukken,
En met den zwakken spot... Dat men de woede ontwyk'.
Der roomschgezinden, hen, in gruwlen, niet gelyk'.
Laat hen 't gedrag eens beuls, en laaten wy verkiezen,
(Terwyl wy moorden, of het levenslicht verliezen,
Terwyl wy martelaars, of beulen moeten zyn)
Gerust te sterven, en veel liever, dan in schyn,
Slechts menschen, in de daad en waarheid moordenaaren
Te worden... Och myn zoon! poog braaven te evenaaren.
De hemel blaast my thans dien raad, zo zeldzaam, in...
Hy onderrecht me, en wil, dat ik een daad begin,
Die myn betrouwen op zyn' bystand zal doen blyken,
En u verwondren... Laat uw drift voor reden wyken...
De bisschop, dien gy in uw woede en wanhoop wilt
Vermoorden, is een man, die merkelyk verschild
In deugd en zeden van zyne andere kerkgenooten.
Nooit zegt men was zyn hart voor menschlykheid geslooten.
Men acht hem als een' vriend van 't menschedom, en wie weet,
Of hy niet deelen zal, myn kinders, in ons leed,
En zynen bystand...

ARSENNE de zoon.

In een steun der roomschgezinden,
Een' vriend van Rome, zou men mededoogen vinden!...
Tweede Bedryf. Myn

Myn vader!...

ARSENNE *de vader.*

Ja myn zoon, na dat men heeft gewoed
 En zynen haat gekoeld aan het vergooten bloed,
 Raakt men, in 't einde, tot herdenken en bedaaen. (ren.
 Dan schrikt men voor 't bedryfen schaamt zich voor te vaa-
 De schrik is de oorzaak, dat het naberouw nog spaart,
 Wat voor de woede alleen, by toeval, is bewaard.
 Komt, laaten wy ons naar 't bischoplyk hof begeeven.
 De heiligheid dier plaats zal pleiten voor ons leeven.
 Daar woont de vrede, en voor zo verre het gebied
 Des bischops ga, ontmoet men 's ryksfoldaaten niet.
 Wy zullen, wat wy ons ook poogen te onderwinden,
 Door al de stad geen plaats als die, zo veilig, vinden;
 En zo de kerkvoogd ons niet voor de woede dekk',
 Of dekken kan, dat elk den dolk of degen trekk',
 En zich verdedig!...

ARSENNE *de zoon.*

Ja!... Dan zou het tydig wezen,
 Om ons aan het gevaar te onttrekken, dat we vreezen!..
 'k Zou wachten, tot uw bloed my hadt besproeid, en gy
 Uw handen naauwlyks meer beweegbaar, gaafaan my?...
 Hoe wilt gy, datik u, myne echtgenoot en allen,
 Die myne vrienden zyn, verraadlyk overvallen
 En daarop al te wreed zal zien vermoorden?... Neen.
 Indien de hemel, dien ik hooren wil, alleen
 Myn' moord veroordeele en myn wraak niet wil gedoogen
 Dat zyne magt u dan ontweldige aan hunne oogen...
 Ja, gy ô hemel, gy bestuurt me alleen; en ik
 Ter wraak gewapend, in dit zorglyk oogenblik,
 Beschouw me, als in uw' naam, tot tegenstand gedreeven,
 En zou, veel liever dan uw' wilte wederstreeven,
 Verpletterd worden door uw' donder...

ARSENNE *de vader.*

Gy vergeet
 In uwe drift, wie u 't gevaar ontkomen deedt,

Toem

Toen haat en moord, al wat hen voorkwam, wreed ver-
(nielden.

Wie rukte u, toen ten tyde, als midden uit de ontzielden,
Wie, dan de hemel, wiens lankmoedigheid gy tergt,
En, door uw drift verdoold, geen hulp of bystand vergt,
Schoon zyn verborgen hand u veilig herwaard leidde
Ondankbre, daar zyn gunst zich dermaate onderscheidde,
Ter uwer hulpe, is daar de woede van uw hart
Een blyk van dankbaarheid?... In't midden myner smart,
En schoon, van allen kant, omringd van moordenaaren,
Durf ik betrouwen, dat de hemel, die myn jaaren
Tot dit rampzalig uur gerekt heeft, door zyn magt,
Ze ook verder rekken kan, en juist, als in den nacht,
Toen gy der beulen dolk zaagt vallen voor uw voeten,
Ons, een gelyke hulp en bystand doen ontmoeten.
Denk niet, dat's hemelsmagt, die alle magt weêrstreeft,
Ons juist, ter dezer uur, by een verzameld heeft,
Om, als door eenen slag, ellendig om te komen.

EVERARD.

Laat ons niet luisteren naar 't revelen en droomen
Van hem, die, oud en zwak, zyn' eersten moed verliest!...
Wy zyn door tygers als omringd, en gy verkiest,
Dat wy geduldig en lafhartig zullen lyden...
Wat heeft men, als de nood op't hoogst is, toch te myden?...
Een moordenaar is laf, als men hem durft weêrstaan,
Of voorkomt, ... Zouden wy den dood hier ondergaan
Als onze broeders?... Zy, zy wierden overrompeld,
Maar wy niet!... Zullen wy, in angst en schrik gedompeld,
Den moed verliezen, en den snooden moordenaar
Doen lagchen over ons, om dat we ons in 't gevaar
Zo laf betoonden, en zyn dartel oog ons allen,
Terstond verbleeken zag en doen ter aarde vallen?
Nee, deez getergde is geen ontwapende arm... Maar 't is
Reeds al te lang gewacht.. Na een gebeurtenis,
Waar in de wetten, meer dan ooit, zyn overtreden,
Staat ons het wreeken vry van die onmenschykheden.

Tweede Bedryf

Narr

Naar Laura gaande.

Myn zuster! 'k zeg u thans en voor het laatst, vaarwel!
Gy weet wiens dood ik wreek!...

LAURA poogende op te staan.

Och, dat ik u verzell?

Myn broeder!... Zoudt gy my, in dezen nood, verlaten?...

ARSENNE de vader.

Ik smeek vergeefs myn kind, myn bidden kan niet baaten.
Zy hooren my niet aan, en toonen zich zo blind,
Zo woest, als waren zy ook beiden roomschgezind,
En willen 's hemels vloek door hunne woede ontsteeken.

Zyn' zoon, die gaan wil, vasthoudende.

Arsenne! ga niet voort... De hemel zal zich wreken...
Beef ongelukkige!... Wilt gy den moordenaar
Rechtvaardigen?...

*ARSENNE de zoon, van verwondering
terug treedende.*

Hoe ik!...

*ARSENNE de vader, op eene wyze, die de
waare grootmoedigheid aantoont.*

Dit is niet dan te waar.

Gy schynt de onnozelheid dan van geen waarde te achten...
En steunt, door wraak alleen gedreeven, op uw krachten...
De hemel keert alreeds zyn opzicht van u af.
Gy zult misdaadig zyn en daalen in het graf...
Maar denk niet, dat ik u onachtzaam zal weêrstreeven ..

Met nadruk.

Myn krachten zullen in het oogenblik herleeven,
Dat gy de hand verheft tot moorden, om u dan
Dien dolk te ontrukken... Ja, ik, oud bezwykend man,
Zal u, voor dat gy 't bloed van anderen doet vloeijen,
Omvatten, en wel vast, als in myne armen boeijen...
Dan zal ik roepen... „Gy, gy zyt geen christen meer,”
En redden, op die wyze, uw harte, deugd en eer.

ARSENNE de zoon, beweegd.

Myn vader, hoe ontroert uw stem en taal myn harte!

'k Val

*k Val in uwe armen, uit eene overmaat van smarte...
 Ô Hemel! Och myn vriend! .. Myn vader, toon, datgy
 Nog medelyden hebt met myne woede en my!...
 Gy doet de raazerny, waarin ik was, bedaaren,
 En moogt, gemaatigder dan ik, me ook openbaaren,
 Wat ik verrichten moet, op dat ik u, en haar
 En myne vrienden thans ontweldige aan 't gevaar.
 Beveel me; ik zal myn drift, naar uwten wil, besteedens
 Wat hoop toch..?

*ARSENNE de vader, hem met tederheid
 in zyne armen houdende.*

De allerbeste in onze omstandigheden.

Men sta, gelyk ik u alreeds te kennen gaf,
 Van al wat wraak gelykt thans edelmoedig af,
 En zoek, in het paleis des bischops, aan de woede
 Des volks te ontkomen... Dat men zich dan derwaard
 En daar, indien myn hart zich niet bedrieg, zultgy (spoede,
 Een' vredelievend man ontmoeten, in wien wy
 Geen' moordenaar, gelyk men onderstelt, zal vinden.
 Komt, laat ons derwaard gaan!... Daar zullen, ô mynvrin-
 Onze aller zuchten, als uit eenen mond gehoord, (den,
 Den hemel treffen... En, indien de zucht tot moord
 Ons, onverhoopt, ook mogt, ter dier plaatze, overvallen,
 Dan zyn wy sterker in getale, om, met ons allen,
 De woede, manlyk en stoutmoedig, te weêrstaan,
 Of, als één huisgezin, zo 't zyn moet, te vergaan.

MENANCOURT.

De raad des braaven mans steunt op 't gezag der reden.
 't Bischoflyk hof wordt reeds omringd en als befreeden
 Door onze broedren, als een plaats van veiligheid:
 't Hart van den kerkvoogd zal, daar men voor 't leeven pleit
 En zucht, waarschynlyk wel bezwyken voor ons weenen:
 En wil hy, schoon men weene en bidd', geen hulp verleenen,
 Verwerpt hy ons gebed en staat hy 't moorden toe,
 Dat elk dan, t' einderaad, al wat hy doen kan, doe,
 Om zich te redden; stout en onverschrokken tevens

Tweede Bedryf.

D

Den

Den moorder wedersta, ten kosten zynes leevens;
 Maar dat mentoch vooral den dolk verberg', tot dat
 Men niets verwinnen kan, en hoe men sneeke of wat
 Men bybrenge, om het hart des bischops te beweegen,
 Voldrekt vergeefsich zal zyn... Men sta de woede tegen,
 Die ons beroert, en veinze, op dat dier beulen staal
 Niet, door onz' eigen schuld en toedoen, zegepraal'.

BERSTE PROTESTANT.

Dit voorstel schynt gegrond en 't veiligste te wezen...
 Wy, die te gader voor het zelfde noodlot vreezen,
 Wy willen 't zelfde lot ook ondergaan.

TWEDE PROTESTANT tegen Arsenne
 den zoon.

Met recht...

Myn vriend, laat ons terstond voldoen aan 't geen hy zegt.
 Gy moet met ons...

Eenige protestanten omringen Arsenne.

ARSENNE de zoon, omringd van protestanten.

Ik zal u gezins wedersfreeven

Myn vrienden, in de hoop, die ons is bygebleeven.
 'k Zal my bedwingen en aan 't algemeen belang
 Myn wraak opoffren, die ik door geen' sterker drang,
 Dan door het denkbeeld van uw leeven te bewaaren,
 Weêrhouden kan... Maar poogt my 't waardigst ook te spaar
 Dat ik bezit op aard!... Myne echtgenoot, en gy (ren,
 Myn vader, blyf toch hier!...

LAURA.

Hierblyven! Hoe't ook zy,

Ik wil u volgen.

ARSENNE de zoon, zich in haare armen
 werpende.

Och!

ARSENNE de vader, op eene moedige wyze.

Laat ons één lot verkiezen,

En toch de hoop, den steun eens christens, niet verliezen;
 Dat zy ons, in dit bang en al te zorglyk uur,

Het

Het hart versterke door haar onuitdoofbaar vuur.
 Dat onze beulen zelfs, wanneer zy ons omringen,
 Zich, door 't beschouwen van onze aller deugd, bedwingen;
 Men zwichte en sneuvele, als het zyn moet, in 't gevaar,
 Niet als een moorder, maar gelyk een martelaar,
 Wiens hoop veel wyder gaat, dan dit verganglyk leeven;
 Men houde ook steeds het hart ten hemel opgeheeven,
 En wagt van daar zyn hulp. En zo die ons geleid',
 Dan is al 't kwaad vergeefs, dat men ons heeft bereid.

EERSTE PROTESTANT.

Het is aan hem alleen, dat wy ons lot beveelen.
 ARSENNE *de vader zyne handen naar*
den hemel heffende.

O Hemel, gy alleen kunt onze wonden heelen.
 Beschouw ons in uw gunst! Gedoog niet, dat den haat,
 Ons in 't geheel verdelg'! . . . Blyf onzen toeverlaat!
 Ontwapen hen, die ons, als moordenaars, omringen,
 En zonder reden, al te ontzaart, naar 't leeven dingen,
 Om dat we ons houden aan de vaderlyke wet!
 Wy zullen, zo gy thans onze aller dood belet,
 U, onvermoeid, door lof- en dankgezangen, roemen;
 En, wat ons treff', men zal u steeds met eerbied noemen,
 En zegenen, het zy dat men 't gevaar ontstreev',
 Of, door de woede van onz' aller vyand, sneev'.

LAURA.

'k Beveel aan uwe zorg myn' broeder, man en vader.

ARSENNE *de zoon.*

En ik, O hemel! heb op aarde niemand nader
 Dan myn' beminde gade en vrienden. Sla hen gaê!
 Vergeef myn dritt! Ontfang myn naberouw, en sta
 Ons by in dit gevaar!

EVERARD.

Strek, strek toch ten behoeder
 Van myn' bemindsten vriend op aarde; red dien broeder
 En gun my, dat ik sterv'!

EERSTE PROTESTANT.

Beveilig door uw magt,

Tweed: Bedryf.

D 2

By:

Byzonderlyk Arsenne en, met hem, zyn geslacht!

ARSENNE *de vader.*

Laat al 't geweld alleen ô hemel op my daalen,
En myne vrienden, door uw' bystand, zegepraalen!
Dat zy, (want ik voor my, sta graag van 't leeven af,)
In vrede u roemen, als ik ben gedaald in 't graf!

Einde van het tweede Bedryf.

D E R D E B E D R Y F.

Het tooneel is in het paleis van den bisschop.

E E R S T E T O O N E E L.

Het tooneel verbeeldt het vertrek des bisschops. Aan het eind van hetzelfde staat een geestelyk bediende. Aan een der zyden van het tooneel staat een schryftafel, waar op enige opengebroken brieven leggen.

HENNUYER staande, zyne hand op de leuning van een stoel leggende, en bedekkende zyne oogen met de andere. Hy heft dezelve vervolgens ten hemel.

En dezen durven nog, als om uw wraak te ontfonken, δ Hemel! met den naam van christenmenschen pronken!... Wat leeraar predikte ooit een gruwel, zo onttaart?

Hy knielt.

Gedoo, dat myn gemoed, zo angstig, zo bezwaard,
Zyn vreeze en zorg voor u, δ hemel, uit moog' storten!...
Verdriet en onlust zal myn' levensloop verkorten.

Hy blyft, eenige oogenblikken, geknield en zuchtende.

Opstaande.

Verfchriklyk denkbeeld!... δ Gevaarlyk bygeloof,
Hoe lang zult gy, te wreed en voor de reden doof,
Berokknen, dat men dus, den godsdienst, dien 'k belyde,
En, zo ik meen, beleef, door gruwlen slood ontwyde!...
Hier schendt geveinsdheid- daar het ongelooft de kerk...
Een eerlooze yver, die zo looslyk gaat te werk,
Dat zy de onweetenden en zwakken kan bewoegen
Tot moordery, zal steeds de ontaartste sloodheid pleegen...
 δ Wreeddaards, die uw wraak wilt smooren in het bloed
Van broederen, waarom koelt ge uw' ontaarden moed,
Niet, zonder 't misdryf met den godsdienst te bedekken?...

Derde Bedryf.

D 3

Es

En gy ô hoofden! die het volk ten spoer moest strekken,
 Van burgerlyke deugd, waarom verzuimt ge uw' plicht?
 Gy zyt het, die uw' naam en trotze tyfels slicht,
 Niet op verhevene, maar bloedige bedryven,
 En merkt niet, dat, wel ver van ongestraft te blyven,
 Een afgrond van ellende als voor u open staat. .
 Ô Medicis!... en gy ô Karel!... welk een smaad,
 Wat hoon zult ge op uw' naam, by alle volken, brengen!
 Het nageslacht zal u verfoeijen, niet gehengen,
 Dat men uw' naam met dien van koningen vereen?...
 Ik sidder, als ik denk, verdoolden, aan het geen,
 In't einde, uw lot zal zyn!... Maar mag ik iets verwerven
 Ô Hemel, laat hun straf bepaald zyn met hun sterven!...
*Hy blyft in dezelfde houding, terwyl iemand intrceedt
 en tegens den diaken spreekt, die vervolgens uit-
 gaat en met den grootvicaris terug komt. Si-
 mon treedt nader. De bisschop keert
 zich naar hem toe.*

T W E E D E T O O N E E L.

H E N N U Y E R, S I M O N.

S I M O N.

De stedehouder van den koning vraagt gehoor.

H E N N U Y E R.

Geleid hem binnen. Zorg, dat niemant ons hier stoor'.

Hy gaat om hem te ontfangen,

D E R D E T O O N E E L

H E N N U Y E R, D E S T E D E H O U D E R.

D E S T E D E H O U D E R.

Moet u, mynheer, den last des konings mededeelen.

H E N

HENNUYER.

De hemel hoede hem! Wat heeft hy te beveelen?

De STEDEHOUDER.

Dat men, met allen ernst, hier op de onroomschen lett'.
En zorg', dat niemant uit de stad zyn voeten zett'.

HENNUYER *verschrikt*.

Wat hoore ik?

De STEDEHOUDER.

Dat men hier, als in parys, hun allen,
En op gelyke wys, met list, doe overvallen ..
'k Heb, op dat alles, naar vereisch van zaaken, zy,
Het Guarnisoen gereed.

HENNUYER.

En wat eischt men van my?

De STEDEHOUDER.

Dat gy me, daar ons beide eenlyn hier staat te trekken,
In dit geval, tothulp en toeverlaat zult strekken.
Gy moet uw geestlykheid berichten van 't bevel
Des konings; dat men zich daar geenzins tegenstell',
Maar van den predikstoel het volk, door klem van woorden,
Peveel', den protestant stoutmoedig te vermoorden,
En, zonder acht te slaan op vriendichap en op bloed,
Elk hugenoot, waar men dien in de stad ontmoet,
Te dooden.

HENNUYER.

Maar, wat last u ook mag zyn gegeven,
De koning heeft ons zelv', ter goeder trouw, geschreeven,
Dat hy geen deel hadt aan den voorgevallen moord,
En nooit zou treden in een werk, zo ongehoord.

De STEDEHOUDER.

Dit zy zo; maar 't bevel, dat ik thans heb ontfangen,
Behelst, dat 's konings eer en zyne ryksbelangen,
Door Coligny en zyn gezellen, zyn belaagd:
't Is hier om, dat de vorst onz' aller bystand vraagt,
En zich verzekerd houdt, hier ook dezelfde vrienden,
Den zelfden yver voor zyne eer en kerk te vinden,

Als in parys. Deze is des konings eige taal.

H E N N U Y E R.

Dewyl zyn majesteit nu, een- en andermaal,
Van raad veranderd is, zo zou men mogen wachten,
Of hy, ten derdenmaal, geene andere gedachten
Zal krygen; en my dunkt, naar ik de zaak beschouw,
Is het de grootste blyk van burgerliefde en trouw,
(Doordien 't hier aankomt op der menschen dierbaar leeven)
Het koninglyk gemoed tyd van beraad te geeven.

De S T E D E H O U D E R.

Neen, neen myn heer. Het geen de koning ons gebiedt,
Betreft den godsdienst ook; misduid het oogmerk niet.
Wy moeten, eensgezind, voor kerk en godsdienst waaken.
Men kan, in weinig tyds, hier ligt een einde maaken,
Van de ongeloovigen. . Het krygsvolk is vol moed.
En haakt, ten will' van ryk en godsdienst, naar het bloed
Des vyands, en ik gis, dat uwe kerkgenooten,
Dat uwe priesters, geen van allen uitgeslooten,
Zelfs de eersten zullen zyn.

H E N N U Y E R.

Bedrieg u niet! Geen één...

Geen van hun allen zal, ter hitting van 't gemeen,
Gereed zyn, of een werk, zo bloedig, helpen pleegen!...
Ons hart, ons ambt, onze eer spreekt die verrichting tegen...
Te zorgen. dat het volk getrouwlyk onderricht,
En steeds verbeterd word', dit is der priestren plicht;
Maar 't voegt hen niet, het is hen zelfs wel strikt verboden,
De medechristnen te vervolgen of te dooden.
De waare godsdienst voert geen' moorddolk in zyn vaan,
Hy spoort ons tot een rein en deugdzaam voorbeeld aan.
Wy moeten prediken door woorden en door daaden,
Die groot en edel zyn... Om anderen te raaden
En op te wekken tot godsdienstigheid, mynheer,
Weet ik geen' andren weg, dan dat men preeke en leer'
Door voorbeeld, 't ongelooft, door geen geweld, doe buigen,
Maar dat men ieder tracht zachtzinnig te overtuigen.

De

De STEDEHOUDER.

't Verwondert my, die taal te hooren uit uw' mond...
't Gedrag, waar toe de vorst zich zelv' genoodzaakt vondt,
Keurt gy dan af en zult zyn hoog bevel weêrreeven?

HENNUYER. (geeven.

'k Zal nooit myn stem, mynheer, tot menschenmoorden

De STEDEHOUDER.

Denkt gy aan 't geen gy zegt?

HENNUYER.

Ja daar aan denk ik wel.

Het is niet onbedacht, dat ik me 'er tegen stell'.
Sints wanneer heeft men ooit in onze kerk beflooten,
Hem, die niet dacht als wy, den dolk in 'thart te stooten?

De STEDEHOUDER.

Maar denkt gy wel, wanneer ge u dus onwillig toont,
Dat gy de majesteit des konings schendten hoont,
In d' allerhoogsten graad?

HENNUYER.

'k Zou my misdadig achten,
Indien ik weigren dorst, naar het behoud te trachten
Des onderdaans, ondanks den koninglyken last.

De STEDEHOUDER.

Ik bid u, denk mynheer, wat is hier niet aan vast!
In welk een groot gevaar, zult gy u zelve brengen,
Zo gy 't bevel, dat ik ontving, niet wilt gehengen!
Deze is myne order... daar is de uwe... lees...

Hem een geschrift overgeevende.

HENNUYER, *in een edelen yver.*

Ik kan

Noch zal haar neemen... Neen... Het voegt niet aan een' man
Als ik ben, zich een' vriend van koningen te toonen,
Door daaden, die men nooit kan ploojen of verschoonen.

De STEDEHOUDER.

Is 't onze post, mynheer, naauwkeurig na te gaan,
Wat doel den vorst beweegt? .. Zyn last moet zyn voldaan.
En zo 'er, door het geen hy vordert, word' misdreeven,
Daar van moet hy alleen den hemel reden geeven.

Derde Bedryf.

D 5

HEN

H E N N U Y E R.

Een koning, die ons zegt, dat hy, van al het geen
 Hy doet of vordert, aan den hemel slechts alleen
 Verplicht is rekenschap te geeven, toont volkomen,
 Dat hy zich een gezag en recht heeft aangenomen,
 Dat onafhanklyk is; want die de wet versmaadt,
 Die's hemels wil bevat, zulk een toont met de daad,
 Dat hy geen hemel vreest...

D E S T E D E H O U D E R.

Het zy, hoe't zy, wy moeten
 Gehoorzaam zyn, mynheer, en zullen nimmer boeten
 Voor't geen 'er uit den last des konings spruiten moog'!..
 Wanneer wy onzen plicht volbrengen, en ons oog
 Niet verder laten gaan, dan over't welverrichten
 Van't geen men van ons vergt, dan kan ons niets verplich-
 Te zorgen voor het geen daar uit ontsla... Indien (ten,
 Elk onderdaan, voor hy gehoorzaamde, eerst moest zien,
 Of 't oogmerk van den vorst waar goed- of aftekeuren,
 Wat was dan 't hoog gezag? Wat zou 'er dan gebeuren?

H E N N U Y E R.

Die wyz' van denken voegt een' krygsmán, die in't veld,
 Of met den vyand strydt, of zich ten stryde stelt.
 Dan kan het opperhoofd, terwyl de omstandigheden
 Onvoorafzienbaar zyn, niet luistren naar de reden;
 Maar moet zich schikken, naar zyn' staat, en tyd en plaats.
 Stel u, behoudende al den yver eens soldaats,
 En dien eens onderdaans, één oogenblik te voeren,
 Dat men u, zynde in't veld, in's konings naam, deedt hooren
 Het ysfelyk bevel, dat gy, met drift en moed,
 Moest storten, niet, mynheer, het vyandlyke bloed,
 Maar dat van hun, die ook voor de eer uws konings streden;
 Zoudt gy niet denken, niet gelooven, en niet reden,
 Dat zulk een wreed bevel, of kwalyk was verstaan,
 Of, zonder overleg, des konings monde outgaan;
 En zoudt gy u, in dit gevoelen, niet verschoonen,
 Om, door gehoorzaam, u onmenfchelyk te toonen?...

't Ge-

't Geval is hier het zelfde... Een woeste dwaaling voert
 Gezag ten hove en heeft des konings hart beroerd.
 Laat u, als andren, niet tot die verkeerdheid brengen,
 Om dezen handel met het kroonrecht te vermengen.
 Het recht der dwinglandye is dat des konings niet.
 Al't geen men, in een uur van woede en drift, gebiedt.
 Wordt ligt herroepen, als de gramschap is bezweeken;
 Maar 's ryks grondwetten zyn zo ligtlyk niet te breeken,
 Om dat ze strooken met de reden, met onze eer,
 En het geweeten zelfs. Vermeng haar dus, mynheer
 Niet met het wreed bevel, dat men u heeft gezonden...
 Doordien de bron diens eisch onbillyk word bevonden,
 Is het zeer billyk, dat elk een dien eisch weêrstreeft,
 Die zich een' burger noemt, en zulk een' naam beleeft.

De STEDEHOUDER.

Ik, die my niet vermeet, zo grondig, 't voor en tegen
 Van 't geen my wordt belast naauwkeurig te overweegen,
 Kan uw beslissing noch weêrspreeken, noch verstaan.

HENNUYER.

Het onderzoek behoeft geenzins zeer diep te gaan,
 Om, overtuigend en op goeden grond, te weeten,
 Dat men, voor dat men zich een' onderdaan kan heeten,
 En mensch en christen is; dat hy, die 't land regeert
 Als koning, schoon met diep en waar outzag vereerd,
 Nochtans een sterfing is, en dien men niet moet achten,
 Als of hy 't vaderland uitmaakte, in zyn gedachten,
 Dat, hoe ver de oppermagt ook gaan moge, echter nooit,
 Hoe men 't zich voorstelle en de hoveling het plooit,
 Zich aan een zeker perk van wetten kan onttrekken,
 Die aan den onderdaan, als tot een middel strekken,
 Om vry te blyven van de hardste slaverny...
 Dat eindelyk de deugd, zo wel by u als my,
 En by een ieder, van den aanvang af der dinzen,
 Het hart bestuurt en leidt, om in de omwentelingen
 Der zaaken, 't zy ons heil ontmoete of tegentpoed,
 Te weeten, wat men doen en wat men laten moet.

Derde Bedryf.

De

De hemel, zo die al tot dat vergryp kost komen,
 Zou nooit, met eenig recht, een wet zien aangenomen
 Van 't menschedom, die zo wreed, als die van Karel, luit
 Hoe! Karel, nog zo jong, komt tot het wreed besluit,
 Om, in een' onderdom van twee en twintig jaaren,
 Van zestigjarige prelaaten, grys van haren,
 En oude krygslui, die zo menigmaal hunn' moed
 In 't krygsveld tekenden, met hun doorluchtig bloed,
 Te vordren, dat men, stout en op zyn' wenk daadvaardig,
 Den medemensch, zo wel den naam van burger waardig
 Als wy, het hart doorstoote, en, trappende op het recht
 Van godsdienst en natuur, in woeden drift, bevecht',
 En in 't vergooten bloed zich bade... Zo de koning
 Eens goedvondt, dat we, om hem een spreekende betoo-
 Van onze eerbiedigheid te geeven, onze leer (ning
 Verzaaken, en, gerust of zonder tegenweer,
 Der hugenooten leere en kerkstyl moesten kiezen,
 Zeg, zouden wy dan wel ons eeuwig heil verliezen,
 En, trouwloos aan 't geloof der vaders, in den schyn
 Van aan den vorst getrouw, verraaders willen zyn? ..
 Geloof my... Aan natuur en haar volmaakte wetten
 Kan 't recht eens konings noch een koning paalen zetten,
 Veel min den yoorrang ooit betwisten... Ja, 't gaat vast,
 Dat hy, die niet meer spreekt als mensch, en iets belast,
 Dat nimmer, dan tot smaad der menschheid kan geschieden,
 Niet, in den waaren rang als koning, kan gebieden...
 Gy ziet dus klaar, mynheer, dat, om den jongen vorst
 Getrouw te dienen, men dien onbezonnen dorst
 Naar 't bloed des hugenoots moet stuiten, en de plichten
 Van onderdaan, door ongehoorzaamheid, verrichten.
 'k Zou niet verwonderd zyn, dat Karel, meer bedaard,
 Den thans gegeeven last beschouwende als onwaard
 Aan mensch en koning, hen, die nu, zo onberaaden,
 Zich in 't vergooten bloed der medeburgren baaden,
 Voor hann' te grooten vlyt en yver, en tot straf
 Van die gehoorzaamheid, den beul in handen gaf.

De STEDEHOUDER.

Verfchoon my, om hier in geen' woordentwist te treden!
 't Was even nutteloos als gevaarlyk... Zo gebeden
 iets baaten, 'k sineek u dan, in 's hemels naam, myn heer
 Voeg u aan myne zy'!... Betoón geen' tegenweer!
 Neem uw belang in acht!... Zo ge u niet wilt verbinden
 Met my, zal ik my, schoon 't my smert, genoodzaakt, vin-
 Te klaagen over u... Die zaak, hoe zwak ze u schyn, (den
 Zou van een' nasleep vol gevaaren kunnen zyn...
 Laat toch den hugenoot zyn lot en rampspoed lyden!...
 De koning moet zich, naar ik gisfe, alleen bevryden
 Van 's protestants geweld, door middel van den moord.

H E N N U Y E R.

't Is dan nog niet genoeg, een feit zo ongehoord
 Te pleegen; zich zo wreed onmenschyk te toonen,
 Men wil het gruwel, dat gepleegd wordt, nog verfchoonen!...
 Gy hebt my wel verstaan, om aan het hof bericht
 Te zenden van het geen ik houde voor myn' plicht.
 Geloof vry, dat ik nooit van antwoord zal veranderen...
 Wy zouden 't in dit stuk wel eens zyn met elkanderen,
 Zo ge aan de menschykheid gehoor gaaft...

De STEDEHOUDER.

Ik bemin

Myn' godsdienst, en ik stel 'er al myn' eerzucht in,
 Dat ik hem eerbied toon!... Beveelt hy niet aan allen,
 De wet des konings steeds, in allerly gevallen,
 Te eerbiedigen?... Weêrstreeft hy 't koninglyk gezag,
 Of stelt hy, dat een vorst een strafzwaard voeren mag,
 En zonder dat het ons betaamt als onderzaaten,
 Te dringen in het doel van 's konings doen en laten?...
 Als de oudste zoon der kerk de afvalligen weêrstreeft,
 Dan toont hy juist, wat zorg hy voor de waarheid heeft;
 Bevestigt zyn gezag en magt, met recht, verwachten,
 Dat ieder onderdaan zyn eischten zal betrachten.

H E N N U Y E R.

Gy dwaalt, gelyk ik zeide; uw stelling heeft geen grond.
Derde Bedeyf. Z.

Zo men zich, op die wyze, aan 's konings dienst verbondt,
 Die nu niet anders toont dan trouwloosheid en woede,
 Zo sprak het schier van zelfs, dat men, in koelen bloede,
 Het vaderland, uit een verkeerd begrip van trouw,
 Wanneer de vorst het eischte, ook wreed verwoesten zou.
 De wet moet tot een blyk en een onfeilbaar teken
 Van billykheid de stem der natie hooren spreken,
 En siuts wanneer koos ooit het een of ander volk
 Zich een' gebieders, die de magt hadt, om den dolk
 Of degen, dien het droeg, hetzelfde in 't hart te stooten?
 Men kiest een koning uit, niet om zich zelv' te ontblooten
 Van vryheid, maar op dat hy ons bescherme, en wy
 In vrede leeven, vry van alle tyranny,
 En zonder zynen rang zo veel gezag te geeven,
 Dat hy ons, als 't hem lust, berooven mag van 't leeven.

De STEDEHOUDER

Maar zo de koning, in het toebetrouwd bewind,
 Nu deze of geene eens straf- of wel doenwaardig vindt.

HENNUYER.

Dan zal elk onderdaan dat ongeluk bezeffen.
 De stem van 't algemeen zal zich terstond verheffen,
 En vraagen zelfs om straf. De stem van 't algemeen
 Is van dien aart, dat zy gekend wordt van elk een.
 Wel verre van een' vorst in zyn gezag te stooren,
 Doet zy zich, als het tyd van straffen is, steeds hooren:
 Zy dondert boven 't hoofd des konings, en die haar
 Niet hoort of hooren wil is een geweldenaar,
 En heeft niets, dat hem kan verchoonen, in te brengen;
 Wat meer is, kan het recht, de billykheid gehengen,
 Dat zich een koning een zo bloedig werk vermeet,
 Voor dat hy 't oordeel van zyn rechtsgeleerden weet,
 Voor dat hy hen, die voor het recht der burgren waaken,
 En steeds in yver, voor 's ryk bloei en welvaart blaaken,
 Gehoord hebbe op het stuk? Een koning, die oprecht
 En waardig heerschen zal, moet, als hy overlegt, (trouwen,
 Wat de eerzucht van hem vraagt, 'zich zelve 't meest mis-
 EN

En door zyn raaden, 't geen hy doen wil, doen beschouwen,
Op dat hy niet vervall' tot onrecht... Mydt hy dit,
En tracht hy, zonder raad, zyn eigen doel en wit
Te volgen, zich aan die bepaalingen te onttrekken, (ken;
Dan zal, al 't geen hy doet, hem steeds tot schande strek-
Zyn aanhang zal hem zelfs, in zyne heerschappy,
Een zull doen stichten voor de wreedste dwinglandy,
Die nimmer ging verzeld van welvaard en genoegens...

De STEDEHOUDER.

Gy wilt u dan, mynheer, op onze zy niet voegen?
Uw weigring is dus klaar en duidlyk... Zyt zo goed
En teken haar...

HENNUYER de pen neemende.

o Ja! en zelfs met al myn bloed,

Indien 't gevorderd wierdt.

*Hy neemt de geschreeven order, leest dezelve
ter loops, en beft haar, zuchtende, ten hemel.*

Geloove ik wel myne oogen!...

Kan, kan de hemel zulk een wreed bevel gedoogen,
Dat zo verschrikkelyk zal zyn voor 't nageslacht?
Men eifcht: „dat iedereen zal worden omgebracht,
„ Die protestants is; dat men kunne, staat noch jaaren
„ Ontzien zal, kinderen noch zuigelingen spaaren,
„ De zwangre vrouwen zelfs en grysaards.” Wat bevel!
Hoe billyk is het, dat ik my hier tegen stell'....
o Hemel, mogt de vorst zich zulk een oogmerk schaamen!
*Hy schryft, en opstaande geeft hy het geschrift
aan den stedehouder.*

't Waar wenschelyk en 't zal den koning zeer betaamen,
Dat hy zyn wreed bevel, als hy myn antwoord leest,
Ten vuuredoeme, als of 't nooit waar' bekend geweest.

*De stedehouder vertrekt, den bisschop aan-
ziende als iemand, die reeds is
veroordeeld.*

VIERDE TOONEEL.

HENNUYER, SIMON.

Helaas! mynheer, wat ramp zult gy u zelv' verwekken?
Uw mededogend hart, zal u tot nadeel strekken.
Te zeer gevoelig...

HENNUYER.

Hoe, noemt gy meêdogendheid,
Wanneer 't vermoorden der onnoslen wordt ontzeid?

SIMON.

Wietoch, wie zyn ze, voor wier leeven ge u wilt waagen?
Zyt gy verschuldigd, voor hun welvaart zorg te draagen?....
Weerstreef het hoog besluit des konings niet, mynheer.
Het strekt den godsdienst en ons zêlf te veel tot eer.
Herrinner u, dat zy, wier bloed men wil doen vloeijen,
Nooit beter, dan door 't leed van onzen godsdienst, groeijen.
Voor my, ik zie het lot, dat zy reeds ondergaan,
Voor een volledig blyk van 's hemels gramschap aan..

HENNUYER.

Denk gy op deze wys?... Nooit kwam my in gedachten,
Dat ik, ook hier ter plaatze, in 't einde, moest verwachten,
Een mensch te vinden, die het priesterlyke kleed
Niet droeg, dan om zich meer meêdogenloos en wreed
Te toonen en tot schand van 't waar geloof te strekken!..
Met welk een schyn van recht zult ge uw gevoelen dekken?..
Wat christen leeraar, van de vroegste tyden af,
Kunt gy ooit noemen, die u zulk een voorbeeld gaf?
Niets kan den godsdienst, dien wy huldigen, meer hoonen,
Dan zich zo redenloos zo liefdeloos te toonen;
Hy vordert, en my dunkt dit moest u zyn bewust,
Dat men, niet slechts alleen met yver en met lust,
Zyn' medemenssch, maar zelfs zyn' vyand moet beminnen.
Ga... zonder u eens af... Lees... Breng u eens te binnen,
Wat onze godsdienst eischt... Spoor onze wetten na,

En

T O O N E E L S P E L. 65

En onderzoek eens, of 'er ook geschreeven sta,
 Dat men, in woede en haat, en zo ontmenscht vervolgen
 Om een geloofs-geschil, zyn' broeder moog' vervolgen!...
 Wacht u vooral, dat gy, tot myn verdriet en finart,
 Het altaar nadert met zo liefdeloos een hart.
 Blyf in uw kamer... Breng uw tyd door in gebeden.
 'k Zal by u komen, om u nader te overreeden
 Van uw verkeerd begrip en die gewyde wet,
 Waar op gy nimmer dacht, of nimmer hebt gelet...
 Ik dank den hemel, die my 't voorrecht wil verguunen,
 Dat ik u kennen leere, op dat ik u zal kunnen
 Verzoenen met hem zelv'... Het is u noodig... Ga,
 En tracht door waar berouw u te verbeeten.

SIMON.

Ja...

't Berouwt my reeds.

Ter zyde.

Ik wil liefst deze zyde kiezen,
 Om, door myn drift, geen post van aanzien te verliezen.

V Y F D E T O O N E E L.

H E N N U Y E R , P R I E S T E R S van Lizieux.

*De priesters staanten einde van het tooneel.
 De bischop, geeft hun een teeken, om
 te naderen.*

H E N N U Y E R .
Treedt nader vrienden van den godsdienst en het ryk.
 Gy ziet, hoe ik byna in myne smart bezwyk.
 Gy strekt me, in dezen tyd, tot rechte deelgenooten.
 Ik heb u niet vergeefsch myn zorgvol harte ontflooten.
 Gy weende op het verhaal der wreede onmenschykheid,
 Die gy veroordeelt; maar het baat niet, dat men schreit.
Derde Bedryf. E De

De traanen helpen niets; hier moeten daaden foreeken...
 Ontsluit de kerken. Roept en nodigt alle leeken
 Tot godsdienst. Predikt vrede en dringt 'er sterk op aan,
 Dat niemand zich vermeete, een gruwel te begaan,
 Een' moord te pleegen; maar dat ieder, door gebeden
 En daadelyk berouw, den hemel, zo te onvreden,
 Zo zeer gehoond, beweege, en, zonder onderscheid,
 't Bedreeven kwaad herstell' door mededoogenheid,
 En 't overblyfel der vervolgdten te beschermen...
 Maar och! de hemel, wil hy onzer zich ontfermen!
 Is, ter vermindring van den doodelyken haat,
 Die zo veel rampspoed slicht, en woedt, alleen in staat.
*De priesters vertrekken, na dat zy den bisschop
 zeer eerbiedig gegroet hebben.*

Z E S D E T O O N E E L.

H E N N U Y E R, een BEDIENDE des bisschops.

D E B E D I E N D E.

Mynheer, de gaandery is vol van hugenooten.
 Ik heb hen het paleis, op hun geroep, ontslooten.
 't Zyn-mannen, kinderen en grysaards, en een floet
 Van vrouwen. Men begeert, in aller yl en spoed,
 U zelv' te spreken... Uit hun houding, uit detrekken
 Van hun gelaat, is angst, en raadloosheid te ontdekken,
 Ik vrees....

H E N N U Y E R.

Van myne zyde is voor hun blyk noch schyn
 Van vreeze, en zou ik dan voor hun bekommerd zyn?
 Geleid hen binnen... Zeg, dat ik heb voorgenomen,
 Hen, waar ik kan of mag, getrouw te hulp te komen.
 Dat zy my spreken... Maar.

Met veruondering.

Wat of by dit geval
 De stedehouder van den vorst begeeren zal?

Z E -

Z E V E N D E T O O N E E L.

H E N N U Y E R, de S T E D E H O U D E R.

Mynheer ik keer zo ras...
De S T E D E H O U D E R.

H E N N U Y E R.

Waartoe?

De S T E D E H O U D E R.

Om u te vraagen,

Of gy u hebt bedacht? Of liever voor te draagen
Een middel, dat u, naar uw denkwyf, beter dient.
Bedien u van myn' raad... Ik raade u, als een' vriend...
Gy zult alleen, 't geen gy niet sluiten kunt, gedoogen...

H E N N U Y E R.

Dat ik niet sluiten kan?... Wat zou dit onvermoogen?
Spreek...

De S T E D E H O U D E R.

Ik heb ernstig en naauwkeurig overdacht
't Bevel des konings, dat my heden is gebragt;
En zie my duidelyk door dat bevel verbonden,
Om, schoon uw priesters—alle uw leeken my weêrftonden,
En gy zelf my weêrstreeft in dezen mynen plicht,
Te zorgen, dat de last des konings word' verricht:
Dus wil ik, zonder meer op uwe hulp te letten,
De ryksfoldaaten op hunn' post en hoefslag zetten,
Ten einde...

H E N N U Y E R.

Of denkt gy dan, dat ik den moord mischien,
Met onverschilligheid, stilzwygende, aan zou zien,
En waanen, dat ik my hadd' van myn' plicht gekweeten,
Omtrent den godsdienst en den staat van myn geweten,
Indien ik, zonder 't volk te hitfen tot den moord,
't Zyn' gang liet gaan, en niet gestuit hadde of gestoord...
Neen, neen, mynheer, ik ben de herder myner schaapen,
En zal in eenen tyd, zo zorgelyk, niet slaapen.

Derde Bedryf.

E 2

De

De hugenoot heeft op myn hart het zelfde recht,
 Dat ik den leden van myn kerk heb toegezegd.
 Het is myn post, hen steeds, als toebetrouwde schaaren,
 By all' hun rechten, van wat aart ook, te bewaaren.

De STEDEHOUDER.

Maar gy bedriegt u zeer, zo ge u verbeeldt of meent,
 Dat op het krygsvolk u 't gezag ook is verleend.
 Zy hangen, naar ik denk, niet af van uw beveelen.

H E N N U Y E R.

Met welk een' yden waan kunt ge uwe woede strelen?..
 'k Zal hen gebieden, zo de naam van mensch niet geldt,
 In dien eens bischops... Hiertoe ben ik aangesteld,
 En wil, op deze wyz', wel verr' van hen te myden,
 Gelyk een priester, voor de onnosse menschen, stryden.
 Ik zal hen met myn choor- en geestelyk gewaad
 Bedekken, en wanneer men toch aan 't woeden slaat,
 De vaan des christendoms vertoonen, tot een teken,
 Dat menschenliefde en vrede in 't heilig kerkchild spreken.
 En dan, dan zal men zien, of 't opgeruide volk,
 In spyt des hemels, nog gezind zal zyn, den dolk
 Te drukken in het hart van zyn natuurgenoeten.

*Hy gaat zelf de deur openen voor de vergaderd zynde
 protestanten, aan welkers hoofd zich ARSEN-
 NE de zoon en EVERARD bevinden.*

Komt, dierbre vrienden! Huis en hart is u ontslooten.
 Gy zyt hier onder myn bescherming, en voortaan
 Zal u dit hof niet slechts, ten toevlucht, openstaan,
 Maar zelfs een lyfwachtzyn. 'k Zal waaken voor uw leeven.

T O O N E E L S P E L. 69
A C H T S T E T O O N E E L.

HENNUYER, De STEDEHOUDER, ARSENNE
de vader, ARSENNE *de zoon*, LAURA, EVER-
ARD, SUZANNA, CLEVARD, THEVENIN,
MENANCOURT, DUGAS, EERSTE
PROTESTANT. Eenige *priesters*, eenige
protestantsche mannen, vrouwen en
kinderen.

HENNUYER *tegens eenige tegenwoordig
zynde priesters.*

Men zorge, dat hun al de nooddrift zy gegeven
Dien zy behoeven... Dat hier al myn volk verschyn'
Om, op myn' wenk en wil, terstond gered te zyn,
Ter hulpe van deez' droeve en wapenlooze menschen.

Tegens de protestanten.

Myn broeders, wier behoud we uit al ons harte wenschen,
't is onze godsdienst, 't is onze achtbre kerkleer niet,
Die 't broederhaaten eischt, of dwang of moord gebiedt,
Neen, onze godsdienst let op u met mededoogen
Als leden, die ons door de dwaaling zyn onttoogen.
Hy opent, dag op dag, voor u het heiligdom;
Steekt u zyne armen toe, en roept u zacht weërom,
Beveelende, dat men uw zielen nimmer kwelle,
Of, tegens uw begrip, zich, onberaaden, stelle.
't Was eene blinde drift, met dwinglandy verknocht
Die, op 't gezag van 't hof, u wreed te ontzielen zocht.
Maar onze godsdienst geeft u al de rechten weder,
Die men u dus ontnemt. Hy mint u trouw en teder.
Een eerlyk catholyk wordt wel een martelaar,
Maar nimmer, om 't gelc of een menschenmoordenaar.

ARSENNE de zoon, tegens zyn vader.

Wat taal myn vader? Durf ik myn gehoor betrouwen!...

Tegens den bisschop.

Zyt gy het, dien wy als verdediger beschouwen?...

Derde Bedryf.

E 3

HEN-

H E N N U Y E R.

Ik bloos van schaamte, als ik dien naam draage, om dat hy
 Myn' godsdienst iltrekt tot hoon. Om dat ik zie, dat zy,
 Die nevens ons, in schyn ook onze leer belyden,
 U naar het leeven staan! ... Myn hof zal u bevryden
 Voor verdren overlast.... Het zilver en het goud
 Van 't heiligdom zal, zo 't moet zyn, tot onderhoud
 Voor allen, die hier zyn, ter redding van hun leeven, ;
 Met eene blyde hand zelfs worden uitgegeeven;
 En 't heiligdom, waarin de hemel zyn gezag
 En luister heeft geslicht, zal u, op deezen dag,
 En zelfs tot dat het hof, het vonnis in zal trekken,
 Tot een verbergplaats voor de dwinglandy versprekken.

ARSENNE de zoon, tegens den vader.

Is dit te taal wel van een priester?...

ARSENNE de vader.

Van een' man

Die op zyn priesterambt met nadruk roemen kan,
 En 's hemels wil volbrengt... Men geev' zich in zyn handen,
 's Mans deugd, beleid en moed zyn duchtige onderpanden.

H E N N U Y E R.

Nooit gaf een blinde woede aan 't christendom een' slag,
 Een' harder schok dan zy 't doet voelen dezen dag.

Op de protestanten wyzende.

Helaas! men stondt gereed, hen vriendlyk voor de altaaren
 Te omhelzen, als of zy en wy reeds broeders waren.
 Zy keerden weér tot ons, en, in dat oogenblik
 Van vrede, wordt de stad vervuld met moord en schrik...
 Wee! wee hen, die zich stout en liefdeloos vermeeten,
 Het bloedvergieten een godsdienstig werk te heeten.
 Hun wreede lesfen zyn van deugd en eer ontbloot.
 De waare godsdienst draagt geen moorders in zyn' schoot.
 Hy schetst den hemel als weldaaidig, als een vader.

ARSENNE de zoon, tegens den vader.

Waar kwam de zedeleer ooit het volmaakte nader?...

De STEDEHOUDER.

Dus blykt het dat gy u, door zulk een' tegenstand, O p-

Opzetlyk, tegens de eer en eisch des konings, kant..
 Uw yver gaat te verre en zal u weinig baaten.
 Myn order luidt mynheer, dat ik, door myn soldaaten,
 Den hagenoot, uit uw paleis zelfs haalen moet.

ARSENNE de zoon.

Gy hoort myn vader, hoe bloeddorstig, hoe verwoed...

HENNUYER.

Tracht, onbezuisd soldaat, myn ziel niet meer te ontroeren.
 'k Verbiede, in 's hemels naam, uw order uit te voeren.

*Zyne handen den protestanten toerykende,
 en hen roepende.*

Komt hier myn kinders, komt en voegt u nevens my,
 Op dat uw leeven, zo veel mooglyk, veilig zy.

Tegens den stedehouder.

Poog door die wapenen de deugd niet te onderdrukken,
 En dwing my niet, u dat onwaardig staal te ontrukken.
 Hoe, kan het mooglyk zyn, dat gy begeeren zoudt,
 In 't hart van dezen, die gy in een' staat aanschouwt,
 Zo deerniswaardig, wreed en woest den dolk te stooten.
 Misga u niet, barbaar, aan uw natuurgenooten.

De STEDEHOUDER *zyne stem verheffende.*

Ge ontnemt me de offers, die den koning zyn gewyd,
 Beschermt ze. In plaatze... Ik zal weêrkomende, op myn

Men hoort eenig oproer. (tyd...

ARSENNE de zoon, *de degen in de hand
 nemende en op den stedehouder afgaande.*

Sterf eerst barbaar.

Alle de protestanten haalen hun geweer uit.

HENNUYER *zich voor den stedehouder plaat-
 zende, om hem te beschermen.*

Waartoe zal u die yver brengen?

Wat wilt gy doen?

ARSENNE de zoon, *dreigende.*

Zyn bloed met dat der onzen mengen,
 Den dood verhoeden van ons allen, die hier zyn.

De STEDEHOUDER.

Waar ben ik?

Derde Bedryf.

E 4

HEN-

HENNUYER *den stedehouder blyvende beschermcn.*

Spaar zyn bloed.. Vergiet veelëer het myn'.

Ik sterf te vreden, zo ik u slechts doe bedaaren.

ARSENNE *de zoon tegens de overige protestanten.*

Myn vrienden zulk een man is nimmer te evenaaren.

Ik schaam my myner drift... Elk werpe zyn geweer,

En valle voor een' man, zo eerbiedwaardig, neër.

Zy knielen voor den bisschop en leggen hunne

degens voor hem neder.

Grootmoedig held, ontfang uit onzer aller handen

De wapenen, die wy niet slechts tot onderpanden

Van onze redding, eer we u kenden, maar met een

Tot uw bederf en dood aanvaarden, toen het scheen,

Dat 'er geen kans waar, dan ter redding van het leeven,

Den moordenaar alleen door moorden te weersfreeven.

Uw deugd ontwapent ons...

Tegens den stedehouder.

En gy zyt hem verplicht,

Dat ik u niet vermoorde, ontmensichte, in zyn gezicht.

DE STEDEHOUDER.

Wat stouthed! zy ontroert me...

ARSENNE *de vader, tegens den bisschop.*

Laat hun vermeetel poogen,

Grootmoedige prelaat, niet wreed zyn in uwe oogen!

Vergeef hun deze daad! Hun hart, te zeer ontroerd,

Was, als door doodschrik, en door wanhoop, weggevoerd..

Gy spreekt, gelyk van ouds de christenleeraars spraken..

Hoe ras zou men een eind van kerkgeschillen maaken,

Zo ieder kerkvoogd zich gedraagen konde, als gy...

Hy knielt,

HENNUYER.

Ferwaardig grysaard, buig uw knieën niet voor my.

De deugd en menschenliefde is in uw achtbaar wezen,

In al de trekken van uw heufch gelaat te leezen ..

Staat op myn broeders... In het midden myner finart,

Is dit een zegepraal voor myn gevoelig hart!

Hoe gaerne zou ik u myn kerkgenooten noemen.

Te-

Tegens den stedehouder.

Zie hier mynheer, waar op zachtmoedigheid kan roemen;
 En wat een wreed geweld veroorzaakt... Ga nu heen,
 En laat ons ongestoord, in dit verblyf alleen.
 Men heeft reeds kwaad genoeg gebrouwen en bedreeven.
 En zelfs het koningryk een wreede wond gegeven,
 Die zeer lang bloeden, en zo wel tot schade als schand
 Verstrekken zal voor vorst en kerk en vaderland.
 Hy, die verdraagzaamheid verbant uit zyne staaten,
 Zal steeds het land ten prooi aan alle rampen laaten.

De STEDEHOUDER.

Ik reis op staande voet naar 't hof, op dat men weet
 Wat hier is omgegaan...

HENNUYER.

Ga heen... Ik ben gereed,
 Om insgelyks het hof verslag te doen van zaaken,
 Hoewel het oogmerk, dat u yvrig schynt te maaken,
 Te veel verschilt van 't myne, om in gelyken rang
 Gesteld te worden. Uw is geenzins myn belang.

NEG ENDE TOONEEL.

HENNUYER, ARSENNE *de vader*, ARSENNE
de zoon, LAURA, EVERARD, SUZANNA,
 CLEVARD, THEVENIN, MENAN-
 COURT, DUGAS, EERSTE PRO-
 TESTANT. Eenige priesters, ee-
 nige protestantsche mannen, vrou-
 wen en kinderen

HENNUYER.

Vervolgde menschen, die in uwe zielsontroering
 Wraakzuchtig herwaard kwaamt, 'k vergeeve u uw ver-
 Maar leert, ik bidde u, leert, by dit geval van my, (voering ..
 Dat hoe men u vervolg' en wreed in 't woeden zy,
 Men nooit een misdaad door een misdaad voor kan komen,
Derde Bedryf. E 5 Dat

Dat men, als christenen zich wachten moet, en schroomen
 Om, op het voetspoor van dwaalgeestery en waan,
 De wanorde in het ryk met drift te keer te gaan,
 Dit is het middel juist om haar nog meer te ontsteeken ..
 Ik beef, wanneer ik denk, hoe't wederzydsche wreeken,
 Meer opgehitst. . .

ARSENNE de zoon.

Vergeef, doorluchtige prelaat,
 Vergeef my myne drift! . . Myn z'el was in geen' staat,
 Sints ik myn broeders in hun bloed heb zien versmooren,
 Naar vaerlyken raad of mynen plicht te hooren.

HENNUYER met nadruk en belangneeming.

Hoe, gy zyt een van hun, die in deez' naaren nacht,
 Hun vyand zyn ontvlucht? . . Gy waart 'er?

ARSENNE de zoon.

Ja, men bragt
 Myn maagtschap deerlyk om, myn moeder, voor myn oog-
 gen. . .

Ik zag, mynheer, en moest de onmenschykheid gedoogen,
 Der priestren handen, (maar geen handen, als die ik

Hy kust de handen des bischops.

Uit eerbied kusse, in dit aanbiddlyk oogenblik.)
 Zich baaden in het bloed van myne onnoosle vrienden;
 En hoe die moordenaars, die rechte wraakgezinden,
 Zo dra hun woedend oog slechts iemand vallen zag,
 Der stervenden gekerm beschimpten, door een' lagch.
 Zy zyn het, die myn hart vergiftigden en dreeven
 Tot wraake, en zelfs om u te dingen naar het leeven.

HENNUYER zyne hand voor zyne oogen houdende.

o Naare nacht, waar in de val der kerk begon,
 o Dat ik u uit elks geheugen wischen kon! (ren
 Maar neen, blyf voor de ontmenschte en woedende barbaa-
 In alle uwe akligheid, gelyk een schrikbeeld waaren,
 Op dat ze siddren, als zy denken aan het feit
 Van hun bloeddorstig hart, ontbloot van menschykheid,
 En, door 't herdenken aan hun gruwelen, verslagen,
 De onmenschelyke woede, uit naberouw, beklagen.

o Vaderland! en o myn godsdienst. my meer waard,
 Dan alles, wat my ooit ter hart ging, op deze aard,
 Wie heeft u tot een prooi van vyanden gefchonken,
 Die, zo wraakzuchtig, 't bloed van medebroedren dronken,
 Uw borst verfeuren, die trouwloozen, die, in fchyn
 U huldigden, maar in de daad uw beulen zyn.

ARSENNE de zoon.

Helaas mynheer, wy zyn hun handen niet ontkomen:
 Des ftedehouders oog en houding doet my fchroomen;
 Hy zag ons zo vergramd, zo woest, zo dreigend aan.
 Waarfchynelyk is hy alleen van hier gegaan,
 Om zyn foldaaten in meer woede en drift te ontfteeken,
 Diens, omgekocht tot moord, niet zal aan woede ontbreken.
 Ik fta, om uwent wil de wraake af, my zo waard....
 Maar 'k fmeek u, dat gy toch geen vlyt, geen moeite fpaart,
 Om deze kinderen, deez' grysaards, deze vrouwen,
 Zo lang 't u moglyk zy, in 't leeven te behouen!
 Wy, die 'er ovrig zyn, wy fchroomen geen gevaar,
 Noch, onzen dood getroost, den wreedften moordenaar.

HENNUYER.

Ik zal u allen wel verdedigen, myn vrinden.
 De ftedehouder durft zich hier niets onderwinden.
 Myn voorflag, denk ik, zal wel by het hof volftaan.
 De ontmenfchte woede is reeds al ver genoeg gegaan,
 En zelfs te ver, om lang van duur te kunnen wezen.
 't Geweeten fpreekt in 't einde en doet den ftoutften vreezen.
 De ftein zelfs van natuur heeft vat op elks gemoed,
 Hoe zeer verhard het zy en onverfchrokken woed'.

ARSENNE de zoon.

Helaas! gy meet het hart der wreede moordenaaren
 Naar 't uwe, braave man... Zy zullen niemand fpaaren.
Hy ziet in 't verfchiet eenige officieren verfehynen.
 Daar naderen ze reeds... Het is met ons gedaan ..
 Ik bidde u, neem myn vrouw in uw befcherming aan!
 Behoud myn' vader!..Ik zal voor den dood niet fenriken...
 Ik zal u zegenen met myne laafte flikken.

Derde Bedryf.

HEN.

HENNUYER *met nadruk.*

Besadig u... Houd moed...

EERSTE PROTESTANT.

Behoed ons toch mynheer!

HENNUYER.

Ik blyf u borg... Houd moed... Betoon geen tegenweer.

De officieren komen nader.

TIENDE TOONEEL.

HENNUYER, ARSENNE *de vader*, ARSENNE
de zoon, LAURA, EVERARD, SUZANNA,
CLEVARD, THEVENIN, MENANCOURT,
DUGAS De OVERSTE, een OFFICIER,
een JONG OFFICIER, EERSTE PRO-
TESTANT, *priesters, onderofficieren, pro-
testantsche mannen, vrouwen en kinderen.*

De OVERSTE.

W y zyn na ryp beraad, te zamen hier gekomen,
Om u te zeggen, dat wy hebben voorgenomen,
Den moord te weigren, die de koning ons belast,
En meenen, dat het ons, als braave krygslieën past,
In overrompeling of zorgelyke tyden,
Met vyanden van 't ryk en van den vorst te stryden.
Schryf daadelyk, mynheer, aan 't hof, uit onzen naam,
Dat ieder krygsman van ons corps, zich onbekwaam,
En veels te moedig vindt om moorden te verrichten;
Maar dat wy allen tot het oeffnen onzer plichten,
Voor 'theil van vorst en ryk, hoe zwak de kans ook schyn',
En in het grootst gevaar, volstrekt gewillig zyn.

HENNUYER, *hem omhelzende.*

Gy braave helden, gy zyt echte catholyken,
En laat uwzucht voor 't land en voor den godsdienst blyken.
Uwe edelmoedigheid verrukt me op 't onvoorzienst.
Gy staat den godsdienst en het vaderland ten dienst.
Die beide zullen u met lof en achting noemen,
En 't laatste nageslacht op uw gedrag doen roemen.

Zo dat men, denkende aan dit zorgelyk geval,
U de edeliten van all' 's rykshelden roemen zal.

ARSENNE de zoon, tegens den bischop.

Gy zyt het die elk een in zucht tot deugd doet blaaken,
Zo dra het hem gebeure u van naby te naaken.
Wat heeft een voorbeeld, zo menschlievende, zo zacht
En moedig, op het hart van ieder mensch, een kracht.

Een OFFICIER.

Dat wy ons vaardig tot des konings eischen toonden,
En, om iets heimlyks te verrichten, niets verschoonden,
Geschiedde alleen, om dat wy-zelfs, tot op dit uur,
Onkundig waren van den inhoud en natuur
Der zaaken, die men eischte, en die wy thans verfoejen.
Wy allen zyn het eens, om hen, die men wil boeijen
Of moorden, en waartoe men ons in deze stad,
Als zeer geschikt mischien, juist uitverkooren hadt,
Veeleer te redden, te verdedigen, ons leeven
Indien het werdt geverg'd, voor hun behoud te geeven.
En zo 'er iemant was, die anders dacht dan wy,
Wy zetteden dien straks den stedhouder by,
Die nu ten hove keert, om bloedloon en geschenken.
Wy ondertuschen die, naar ons geweeten, denken,
Wy streeven naar een loon, dat nimmer held ontgaat,
En geenzins in de magt der aardse vorsten staat.

ARSENNE de vader, met nadruk.

'k Erkenne aan deze taal, hoe lang 't ook is geleeden,
De helden, tegens welke ik eertyds heb gestreeden.

Een JONG OFFICIER.

Zo onze weigring het onmenschlyk hof mishaaft,
En men een' misdaad, voor een krygsdienst van ons vraagt,
Wil ik veel liever my van allen roem onttrekken,
Dan dat myn staal ten dienst des moordenaars zou strekken.

HENNUYER.

Wat men ook zeggen moog', hy die't vervolgen haat,
En moorden weigert, wie't beveelt, doet nimmer kwaad.
Zo 't hof u, om een zaak zo lofelyk, mogt verwyzen;
Het gansch heelal zal u, juist uit dien hoofde, pryzen.

Derde Bedryf.

En

En waarom zoudt gy u berouwen van uw plicht?
 Gy hebt een menschlyk en een christlyk werk verricht.
 Maar, zo ge iets ducht, gy moogt u zelve vry verschoonen,
 Legt al de schuld op my. Ik zal de waereld toonen,
 Dat, wie de wet van zyn geweeten steeds volvoert,
 Door geen geweld, van wat natuur ook, wordt ontroerd,
 En, zonder voor den haat van koningen te beeven,
 Alleen, om wel te doen, vermaak vindt in het leeven.
 ARSENNE *de zoon, tegens de zynen.*

Wie kende ooit zulk een' man?

Tegens Laura.

Myn dierbaare echtgenoot

Ik leef dan nog voor u?...

Op den bisschop, met eerbied, wyzende.

Ik zal voor hem den dood

Gewillig ondergaan... Onze overige dagen

Zyn wy hem schuldig .. Ja, zy zyn hem opgedragen.

LAURA.

Dat onze kindren zelfs, deez' onz' zo dierbren man,
 Zodra de teedre mond den hemel noemen kan,
 Ofschoon ze 't staamiend doen, met eerbied leeren noemen.
 En datze, op dat wy hem, zo veel we kunnen, roemen,
 Dien liefelyken naam, in ons gemoed gedrukt,
 Tot dat de dood in 't eind ons uit hunne armen rukt,
 Ons steeds doen hooren.

EVERARD *zyn vriend omhelzende.*

En, wie onzer kan vergeeten,

Wat wy aan dezen man steeds hebben dank te weeten?

Enige priesters van Lizieux verschynen.

ELFDE TOONEEL.

HENNUYER, ARSENNE *de vader*, ARSENNE
de zoon, LAURA, EVERARD, SUZANNA,
CLEVARD, THEVENIN, MENANCOURT,
DUGAS, de OVERSTE, een OFFICIER,
een JONG OFFICIER. EERSTE PRO-
ESTANT, *priesters, onderofficieren, pro-*
testantsche mannen, vrouwen en kinderen,
eenige catholyken.

HENNUYER.

Blyft niet te rugge, komt ó vrienden van de deugd,
Die ik tot bystand koos, en deel in myne vreugd
De godsdienst, dien gy steeds met zo veel eerbied huldigt,
Is zynen luister aan uwe eedle trouw verschuldigd.
Dat deze dag, waarop der catholyken aart
Zo heerlyk blinkt, in ons geheugen, zy bewaard
Als de allerschoonste. Gy, zo vaardig in uw plichten,
Myn vrienden, hebt nu nog iets lofflyks te verrichten.
Toont ieder protestant, hy zy ook wie hy zy,
Wat onze godsdienst vergt, en op wat wyze wy
Den menschen hunnen plicht en zuivre zeden leeren.
Maar dat de liefde 't eerst beginne in dit bekeeren.
Gaat spoedig... Toont dat gy uw' plicht, als priesters, doet:
Omhels den protestant, dien ge op den weg ontmoet,
Op dat ze in u voortaan hunne omgebragte vrienden
Niet in den blooten schyn, maar in de daad hervinden,
En laat ons poogen door weldaadigheid en trouw,
De wonden van hun hart te heelen.

*Eene meenigte catholyken volgen de priesters van hunne
wyken, door welkers aanspraaken zy tot vreedzaame
gevoelens gebragt zyn. Zy omhelzen de pro-
testanten en geeven hun alle tekenen van
vriendschap en tederheid.*

ARSENNE *de vader.*

Ach! wie zou

Niet wenschen, dat men nooit den band haat losgeineeden,
Derde Bedryf. Die

Die ons , wellêr , verbondt als eensgezinde leden
 Van eene zuivre kerk... Waarom , daar menschlykheid
 Voor een vereeniging , zo goed zo dierbaar , pleit ,
 Gaf men zich toe in haat? ... Nu heb ik ondervonden ,
 Dat nooit het roomsch geloof de leden hadt verbonden
 Tot haat of moordzucht , neen. Thans zie ik , al te klaar ,
 Dat zich een catholyk durft stellen in gevaar
 Van 't leeven , om daar aan den protestant te ontrukken.

HENNUYER, *Arsenne den vader by de
 hand neemende.*

Welaan , laat ons den haat ten eenemaal verdrukken.
 Men wandel' hand aan hand , voor ieders oog , en kroon
 Dus de eendragt ; draagende haar beeldnis als ten toon ,
 Op dat elk , die ons zie , ons voorbeeld na moog' volgen ;
 En zich de hemel , die met reden is verbolgen ,
 Des vaderlands erberme , en , over ons voldaan ,
 In deze stad de zon van eendragt op doe gaan.

*De priesters , weggaande , vereenigen zich met de pro-
 testanten. De bischop volgt hen , Arsenne den vader by
 de hand houdende. De officieren volgen den bischop.*

Einde van het derde en laatste Bedryf.

AANTEKENINGEN.

ALPHABETIKENNINGEN

AANTEKENINGEN.

EERSTE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Bladz. 4: vers 20. 21 22.

Om een uitmuntend en voortreflyk feest te aanschouwen;
Navarres koning met de dochter te zien trouwen
Van Medicis _____

*De plechtigheden des huwlyks van HENRIK,
KONING VAN NAVARRE en MARGARETA,
ZUSTER DES KONINGS, wierden met een luis-
ter, die in de daad koninglyk was, gevierd. ESPRIT
DE LA LIGUE, TOME XI.*

VIERDE TOONEEL.

Bladz. 12: vers 16.

_____ Is zyn moorder reeds gevangen?

*COLIGNY, werdt door zekeren MAUREVEL
dien men openlyk den moordenaar des konings noemde,
aan zyn' flinken arm gekwetst. Deze moordenaar
luste, door een venster, voor 't welk een gordyn hing,
en snapbaan op den admiraal, toen by van Louvre te
rug keerde. ESPRIT DE LA LIGUE. TOME II.*

Bladz. 12: vers 18, 19.
Wy hebben, Medicis, den koning en een' stoet
Van edellieden, by den zieken held ontmoet.

*KAREL, zyne moeder, de hertog van anjou,
de maarschalcken van frankryk, en een prachtig ge-
volg, bezochten den zieken held. IBIDEM.*

T W E E D E B E D R Y F.

DERDE TOONEEL.

Bladz. 33: vers 27 tot 30.
————— 'k Zag met doodelyke ontroering
Hoe 't eene kind, door woord en voorbeeld, in vervoering
Gebragt, het ander kind, dat naauwlyks daglicht zag,
Vermoordde, daar het in de wieg te slaapen lag.

*De kinderen, die niet onder waren, dan tien
jaaren, bragten de kinderen, die nog in de luyeren
lagen, om. Deze zyn geene verdichte bedryven.
Wee hem! die dezelve zoude kunnen verzinnen.
Dezelve zyn maar al te sterk beweezen door alle de
gedenkschriften des tyds.*

Bladz. 34. vers 18. 19. 20.
Maar om zich, in de daad, onmenschlyk te gedraagen,
De Hugenootten, die om hulp en bystand vraagen,
Terwyl ze smeeken, zelfs vermoorden.

*In de geschiedkundige handschriften van den
Heer FELBIEN DES AVEAUX, die zyn bericht uit de
aantekeningen van den Heer POUILLAIN Luitenant
Generaal van het oppergericht de l'Isle de france,*

Auteur van het proces verbaal (mondeling bericht) behelzende de geschiedenis de la ligue, onder de regeering van HENRIK DEN DERDEN, getrokken heeft, worden de volgende woorden gelezen: „HENRIK Hertog van Anjou, die, na zyn' broeder KAREL DEN NEGENDEN, onder den naam van HENRIK DEN DERDEN, koning werdt, en de hertog van Guise, gaven in de bevelschriften, welken zy in de provincie zonden, bevel, noch grys-aards, noch zwangere vrouwen, noch kinderen, zelfs geene zuigelingen te spaaren. HENRIK zelf hadt de eer met een snaphaanschoot, door een der vensteren van de louvre, zynde het vyfde voor de plaats van de louvre, gerekend van de kleine brug de la Raine, zeven persoonen te dooden; en zyn broeder KAREL DEN NEGENDE bragt'er drie om, en lagchte dermaate huid, dat die geenen, welken beneden waren, hem konden hooren”.

VIERDE TOONEEL.

Bladz. 38: vers 5. 6.

————— Dat vuur van woede, aan't hof ontfloken,
Is, t'onzen ondergang, tot hier toe doorgebroken.

KAREL DE NEGENDE, liet in de provinciën, de moordenaaryen, op zyn' naam verrichten: dezelve werden in meenigte te Meaux, te Bourgogne, te Orleans, te Lyon, te Touloufe, te Rouen, zonder de kleine steden, burgten en byzondere kasteelen, waar de eigenaars niet altyd tegens de woede van het opgeraid graauw veilig waren, te rekenen, gepleegd. De lyken lagen, zonder begraven te worden, in het stof, en dermaate waren sommige rivieren

door de doodeliggchaamen, die daar in geworpen wierden, vervuld, dat het langen tyd duurde, eer die geenen, welken daar by woonden, het water dier rivieren drinken, of visfchen, die daar in gevang en wierden, wilden eeten.

DERDE BEDRYF, DERDE TOONEEL

Bladz. 55: vers 17, 18, 19.

De koning heeft ons zelf, ter goeder trouw, gefchreeven,
Dat hy geen deel hadt aan den voorgevallen moord,
En nooit zou treden in een werk, zo ongehoord.

Den eerften dag fchreef de koning aan de gouverneurs der provinciën, dat hy geen 't minste deel hadt, aan de wanorde, welke tuffchen de huizen de Guife en Chatillon plaats hadt, dat zy dienshalven hadden zorg te draagen, elk en een ieder te doen weeten, dat het gebeurde geene de minste verandering in de vredebrieven zou maaken, en een iegelyk te belaften vreedzaam en gerust te zyn. Maar dags daar aan, werden 'er door alle de fteden van het koningryk met gezag bekleede catholyken gezonden, om door mondelingfche bevelen dat geen tegen te fpreken, hetwelke gefchreeven was. ESPRIT DE LA LIGUE, TOME XI.

Bladz. 63: vers 15, 16, 17, 18.

Men eifcht, " dat ieder een zal worden omgebragt,
„ Die protestants is; dat men kunne, itaat noch jaaren
- Ont-

- „ Ontzien zal , kinderen noch zuigelingen spaaren ,
 „ De zwangre vrouwen zelfs en grysaards.” —

*Deze zyn de eigene uitdrukkingen der bevelhebber-
 beren van KAREL DEN NEGENDEN en den hertog
 van Guise aan de bevelhebbers der provintiën.*

Bladz. 70: vers 19 , 20 , 21.

Helaas ! men stondt gereed , hen vriendlyk voor de altaaren
 Te omhelzen , als of zy en wy reeds broeders waren.
 Zy keerden weêr tot ons. — — — — —

*De admiraal , op den dag des vorstelyken huw-
 lyks , aan de gewelven in de hoofkêrk , de vaandels
 in de veldslagen van jarnac en montcontour , bebaald ,
 ziende hangen , zeide overluid tegens den maarschalk
 van DAMVILLE , hem dezelve aanwyzende , „ wel haast
 „ zullen andere vaanen , meer bekoorlyk in de oogen
 „ der franschen , in plaatze van dezen , gesseld wor-
 „ den.*

TIENDE TOONEEL.

Bladz. 76: vers 12 , 13 , 14.

Maar dat wy allen , tot het oeffnen onzer plichten ,
 Voor 't heil van vorst en ryk , hoe zwak de kans ook sçhyn ,
 En in het grootst gevaar , volstrekt gewillig zyn.

*Men kan hier uit ten klaarsten ontdekken , dat men
 voor hebbe , ter dezer plaatze , het voorbeeld van som-
 mige bevelhebbers der landschappen , die moed en
 deugd genoeg hadden , om de bevelen van het hof af
 te werpen , en wel zelden worden nagevolgd , te ver-
 eenwigen. Zodanige bevelhebbers waren de graaf*

vanTende in Provence, GORDES in Dauphinè, CHABOT CHERNI. in Bourgogne; ST. HERAN in Auvergne, DE LA GUICHE te Macon, de Vicomte d'ORTHE te Bajonne; THOMASSEAU DE CURSAY te Angers. De naam van den laatstgenoemden, is door de pen van den historieschryver des konings MR FELIBIEN DES AVEAUX vereeuwigd, in het werk, genaamd les memoires de M. Poullain, reeds aangehaald op bladz. 2.

E L F D E T O O N E E L .

Bladz. 80: vers 6, 7, 8.

Thans zie ik, al te klaar,
 Dat zich een catholyk durft stellen in gevaar
 Van 't leeven, om daar aan den protestant te ontrukken.

Zie hier juist het geen men in de voortreffelyke geschiedenis, onder den naam van L'ESPRIT DE LA LIGUE, en die ik reeds meermaalen met genoegen heb aangehaald, nademaal my geene betere bekend is, kan leezen. De schielijke dood van den VICOMTE D'ORTHE, en den GRAAF DE TENTE, doet ons gelooven dat hunne edelmoedigheid met vergift beloond is.

E I N D E .

